

Часопис для українців у Чеській Республіці

ПОРОГИ

Но 1

січень - лютий 2003

МАЛАНКА 2003

- Українське суспільство є дуже європейським
- Від комунізму до кучмократії
- Фебіофест 2003

! НАША ФІРМА ПРОПОНУЄ ПЕРЕВЕЗЕННЯ З ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ В УКРАЇНУ І ЗВОРОТНЬО !

Квитки для поїздки в Україну можна придбати
в косах залізничних у таких
містах Чехії:

Прага, Кладно, Пльзень, Брно, Опава,
Светлава, Брно, Тршети, Кратови,
Простеюв,
Павлова

*З України
відбувають
наші автобуси з міст:*

Рівне, Броди, Івано-Франківськ, Калущ,
Долина, Луцьк, В. Волинський, Нововолинськ, Ковель,
Львів, Миколаїв, Стрий, Дрогобич, Самбір, Золочів, Ужгород,
Мукачево, Свалява, Іршавіа, Хуст, Тячів, Рахів, Новоград - Волинський,
Житомир, Коростівка, Київ, Бориспіль, Лубни, Полтава, Дніпропетровськ

! ЧЕСЬКА ФІРМА ПРАЦЮЄ ДЛЯ ВАС !

! МИ - ВАШ НАДІЙНИЙ ПАРТНЕР !

„Rega & R“ s.r.o.
Česká republika
CESTOVNÍ KANCELAR
MEZINARODNÍ AUTOBUSOVÁ DOPRAVA

Kancelář: Husova 37 - 100 00 Praha 3

Тел: +420 222 341 536

+420 222 341 307

e-mail: regar@net.cz www.regar.cz

Любі читачі,

Одинадцята річниця часопису „Пороги“, перше число якого ви зараз тримаєте в руках, в чомусь буде зовсім нова. Ваш журнал тепер виходитиме кожні два місяці. Новим буде і графічний вигляд, автором якого є Ондра Гулеш. І надалі інформуватимемо вас про життя української діаспори в Чеській Республіці та інших українських спільнот в усьому світі. Не забуватимемо і про розвиток чесько-українських зв'язків. Велику увагу зосереджуватимемо на подіях в Україні: вже стало традицією, що українська політика, суспільне життя та культура широко відображаються у рубриці „Незалежність“, у якій співпрацюватиме редактор закарпатського тижневика „Старий Замок“ Олекса Лівінський. Часопис також може те творити і ви - за допомогою побажань, зауважень чи нових тем: пишіть нам без усіляких ввагань. Сподіваємось на збільшення кількості передплатників - саме це є запорукою регулярного виходу нашого видання.

Будемо і надалі раді вашій прихильності.

Ваші „Пороги“

ПОРОГИ

Інформаційний культурно-політичний кварталник для українців у Чеській Республіці

№1
січень - лютий
рік XI 2003

Видає:
Українська ініціатива в ЧР
Реєстрація: МК ИР/7044

Голова редколегії:
Богдана Костюк

Відповідальна редколегія:
Ленка Кнап,
Богдан Райчинець,
Василь Чинч,
Рене Кочік
Олекса Лівінський (Україна)
Яна Леонтієва

Художнє оформлення та верстка:
Ондра Гулеш

Адреса УІЧР:
UICR
Vodičkova 30,
110 00 Praha 1,
Česká republika

Адреса редакції:
POROHY,
Mánesova 10,
120 00 Praha 2,
uicr-porohy@quick.cz
тел./факс: +420 222254476

Співпрацівник редакції в Україні:
доц. Ярослав Швець,
790 57 Львів, а/с 9270,
тел: 00380/0322/35-60-85

Часопис друкується із фінансовою допомогою Уряду Чеської Республіки
Časopis je vydáván s finanční podporou vlády České republiky

Титульна обкладинка:
Фото: Ондра Гулеш

Тираж 850 примірників

За достовірність викладених фактів відповідає автор статті. Редакція залишає за собою право не у всьому погоджуватися з думками і поглядами авторів, скорочувати матеріали і виправляти мову. Рукописи не повертаються.

хроніка громади

Зустріч Старого Нового Року
Свято української гімназії
Українські могили в Чехії
„ВВ“ заграли українцям в Празі
Маланка 2003

празьке дзеркало

Українське суспільство є дуже європейським...
СМІХ проти ІДІОТИЗМУ

українська панорама

65 років тому, на Святвечір, народився Василь Стус
День, якого не було?.. Переяславська рада 1654 р. в міфах та реаліях I.

незалежність

Від комунізму до кучмократії
Рік, який триває три століття
коротко

нашого квіту по всьому світу

Літературний вечір Юрія Тарнавського, слово про автора - Василь Махно
Колочавські діти відвідали Південну Чехію
Зараз у Сербії живе коло 7 тисяч українців

посольство України інформує

Чим вам може допомогти консульський відділ Посольства України в ЧР
Порядок звернення громадян України до консульських установ України за кордоном по допомозу
Інформація для іноземців, які народилися на території України

калейдоскоп

Фебіофест 2003
Як працює механізм чесності?
Нескорений духом генерал Шухевич
Книга поезій Наталії Бельченко як ляпас суспільному несмаку

▣ Зустріч Старого Нового Року

Традиційно з 13 на 14 січня в українців святкують Старий Новий Рік та Василя Великого. Українська ініціатива в ЧР організувала святкову вечерю в ресторані „Viola“ (Прага 1). Між офіційними гостями були пан Ладіслав

фото: Б. Рейчинець

фото: О. Шкрландова

Горал із Уряду ЧР, д-р Ярослав Балвін із мерії столиці Праги, представник Посольства України в ЧР пан Андрій Моторний, голова Союзу українок ЧР пані д-р Христина Йойко, голова ОУПУ пані мгр. Ольга Мандова, а також активісти Українського молодіжного клубу УІЧР.

пор

▣ Свято української гімназії

Об'єднання українців та прихильників України під егідою Міністерства культури ЧР, мерії міста Прага, у співпраці з посольством України в ЧР та міською

радою міста Ржевнице провели урочисту зустріч, присвячену 75-тій річниці заснування української гімназії у місті Ржевнице. У програмі взяли участь дитячий гурток „Барвінок“, хор гімназистів „Карміна Планіція“, хор Св. Володимира. Із словом виступив історик Богдан Зілинський, та від імені студентів та випускників української гімназії доктор Федір Янчик.

ОМ

▣ Панахида за героями Крут

У неділю, 2 лютого, у греко-католицькому кафедральному соборі св. Климентія Екзарх греко-католиків Чехії єпископ Іван Лявинець у співслужінні з отцем Кирилом ЧСВВ, парохом собору, при великому зібранні віруючих відслужили літургію за трьомастами українських студентів, які 85 років тому, 29 січня 1918 року полягли у боротьбі проти московсько-більшовицького війська під

фото: архів УІЧР

Крутами на Київщині. Опісля літургії отець Кирило ЧСВВ відслужив панахиду за героїчними юнаками. Члени УІЧР принесли вінок з написами „Вічна пам'ять героям Крут“, „Слава Україні!“ та засвітили у пам'ять героїв свічки.

Олег Вовк

▣ Українські могили в Чехії

Нещодавно завдяки фінансовій підтримці Міністерства культури Чеської Республіки з'явилась на світ публікація „Українські могили в Чехії“. Її авторами є Тетяна Беднаржова та Федір Янчик.

Видання в словниковому порядку розповідає про визначних діячів української культури й науки, які свій творчий шлях провели в Чехії або Моравії. Тут вміщено майже 200 імен визначних українців, могили яких збережено здебільшого на Ольшанському кладовищі в Празі. Оплата за могили драматично зростає і вже тепер немає фондів, за які можна було б утримувати дорожню спадщину українського народу. Тому частина від продажу збірки надійде у фонд підтримки українських могил.

дар

▣ Викрадено два фотоапарати

Наприкінці минулого року, 30 грудня, було пограбовано офіс Української ініціативи в ЧР. Злодій розбив замки приміщення, й привласнив собі два фотоапарати, які належали редакції часопису „Пороги“. Офіс УІЧР було після цього інциденту закрито на два тижні.

пор

„ВВ“ заграли українцям в Празі

Легендарна українська капела „Воплі Відоплясова“ (скорочено „ВВ“) 14 грудня 2002 року втішала публіку у залі „SKY KLUB BRUMLOVKA“.

Група „ВВ“ - це легенда, яка на сцені вже від кінця вісімдесятих років. На початку дев'яностих „ВВ“ стали неймовірно популярними у Франції. Мало хто розуміє загадкову назву цієї капели, яка запозичена із роману Достоєвського „Село Степанчиково та його мешканці“.

Доля невизнаного графомана Відоплясова, який писав незрозумілі нікому вірші, що нагадували шалений крик (воплі), була в багатьох оглядах подібною до позиції альтернативної музики, яка протистояла тоталітарному режиму.

Сучасний квартет капели на чолі з Олегом Скрипкою виконує різні стилі класичної рок-музики. Йому дуже близький панк-рок та фолк-рок із наявним впливом українських народних пісень („Горіла сосна“, „Ти ж мене підманула“), нечужими для рокерів арабські впливи. Про це, зокрема, засвідчує найновіший компакт-диск „Fauno“.

Празькі фани „ВВ“ були вдячні групі оплесками й завзятим криком. Олег Скрипка, „вічний революціонер“, скористався українським прапором, як знаменитим партнером у виконанні дикої польки. Очевидно, що чеська публіка з українською музикою не дуже знайома, і шкода, що чеської мови поміж українсько-російською було чути дуже мало. Але й навіть шанувальники такої музики, „нексенофоби“, були засмучені ціною 450 кч за вхід.

Концерт у Празі був абсолютно професійним. „Перфектно підготовлена звукотехніка, шоу, як має бути...“, - коментували глядачі виступ української легенди. Що ж, будемо сподіватися, що наступну справжню музику групи „ВВ“ зможуть прослухати й „нексенофоби“.

▣ Спогади про відомих учених

У Слов'янській бібліотеці Клементинум, що в Празі-1, Асоціація українців Чеської Республіки провела зустріч, присвячену пам'яті відомих науковців-україністів доц. Вацлава Жидліцького та доц. Миколи Затовканюка. Українські науковці тривалий час працювали у відділі україністики філософського факультету Карлового університету. На зустрічі виступили з доповідями викладач україністики Віра Ленделова, їхній колишній колега Ярослав Моравець та інші. Участь у дискусії взяли завідувач кафедрою україністики Університету Палацького в Оломоуці Йозеф Андерш, а також члени родин обох учених.

дар

Офіс Української ініціативи в ЧР працює для Вас!

робочий час:

понеділок	10:00-14:00
вівторок	10:00-14:00
середа	10:00-14:00
четвер	10:00-14:00
п'ятниця	10:00-14:00

Mánesova 10, Praha 2, 120 00
тел/факс: 222 25 44 76

Рідна школа
Учть своїх дітей
говорити
по-українськи!

Д-р Ілона Шатилова проводить заняття для найменших українців.
Абетка, віршики, пісні...
В офісі УІЧР, щочетверга.

Інформація за телефонами:
224 936 632
(Д-р Ілона Шатилова)

222 254 476
(офіс УІЧР)

дар

Маланка 2003

22 лютого українська громада в Чеській Республіці у святковому вбранні і настрої зібралася на традиційному українському балі. Вже другий рік, завдяки спонсорам, мали празькі українці змогу погуляти в одному з найпрекрасніших залів Праги - Національному Домі на Віноградах. Організатором заходу, як і в попередні роки, стала Українська ініціатива в Чеській Республіці.

Цьогорічну Маланку не пропустили і такі високоповажні гості, як дружина Надзвичайного і Повноважного Посла України в Чеській Республіці пані Світлана Устич, Консул України пан Ігор Кушнір, радники Посольства України пан Євген Перебийніс та пан Андрій Моторний. З Уряду Чеської Республіки прийняв запрошення пан Ладіслав Горал. Своєю присутністю збагатили бал також представники словацької, угорської, ромської та польської нацменшин.

Вечір розпочався урочистою програмою, в якій виступили празька вокально-інструментальна група „Ігніс“, цибалові музики Яноушека, тріо бандуристок, танцювальна група „Ритмус-Прага“. Але найбільшою зіркою став празький дитячий колектив „Барвінок“, маленькі учасники якого потішили публіку своїм вмінням заспівати українську пісню і розповісти віршики. Майже тридцятичленний колектив найменших українців в національних строях викликав гордість батьків і запевнив присутніх у відродженні громадського життя українців Чехії.

До танцю грали троїсті музики з Міжгірря та Володимир Стасів. Вальси та польки після півночі перейшли у щоразу швидші коломийки, які не залишили байдужими до танцю навіть найстриманіших.

Залишається надіятись, що найбільш популярний в році захід, запропонувавши веселу забаву, ще й здружив і заохотив гостей до подальшої участі в українському громадському житті.

Текст: Ленка Кнап, Фото: Саша Мушінка, Ондра Гулеш

Посол Чехії в Україні Карел Штіндл:

Українське суспільство є дуже європейським

Інтерв'ю взяв
Олекса
Лівінський

Але нелегальна міграція заважає розвитку відносин між нашими країнами

Понад півроку тому (6 червня 2002) новий Надзвичайний і Повноважний Посол Чеської Республіки в Україні доцент Карлового університету Карел Штіндл вручив вірчі грамоти Президентові України й приступив до виконання своїх обов'язків.

Пане Посол, перед тим, як стати послом Чехії в Україні, Ви працювали на такій самій посаді в Польщі. Україна і Польща історично сильно зв'язаними країнами, але Польща у багатьох сферах є займає кращі позиції. Чи не могли б Ви порівняти сучасний стан цих країн? Чи дає різниця між цими країнами шанси Україні зблизитися з Європою і стати коли-небудь повноправним членом Європейської Унії? Послом в Польщі я став, коли там саме розпочався швидкий ріст. За час моєї роботи там у 1994-2000 роках з'явилося багато робочих місць, нові закони, було прийнято дві Конституції, відбувалася швидка приватизація, розвивалося дрібне підприємництво тощо. Як на мене, там був більший темп, ніж у Чехії, хоча Чехословаччина, а потім Чехія мали кращі стартові позиції. Ми, наприклад, спочатку не мали жодних боргів на Заході. Як на мене, тут дотепер політика занадто зосереджена на командно-адміністративні методи. За кількома фразами наближення до європейських стандартів життя, взаємодії суспільних інститутів ховається ще багато роботи. Я прошу вибачення в українських читачів, але цей темп є набагато повільніший. За півроку свого перебування тут я багато чув про необхідність зміни політичної системи, але за цей час ще нічого не було зроблено. Вже новий парламент би мав бути обраний на основі законів парламентсько-президентської республіки. На мою думку, надто повільно зменшується частка тіньової економіки. Найбільший успіх країн Центральної Європи - це швидкий розвиток. В Україні, на жаль, цього немає.

Але Ви говорите лише про політику та економіку. Чи є суспільство, на Вашу думку, готове до вступу в Європу? Українське суспільство, як на мене, дуже європейське. Судячи з того, як українці поведуться на вулиці, як ходять до театру,

яке у вас ставлення до культури, то можна сказати, що Україна дуже подібна до Польщі. На жаль, я ще не багато поїздив по вашій країні, і не можу сказати щось про різницю між Західною та Східною Україною. Я був у Львові, Запоріжжі, Дніпропетровську та Одесі в основному з короткими візитами, і судячи з них, ваше суспільство є дуже європейським. Можу це судити за діловим підходом, деякими мас-медіа тощо.

Останнім часом правила перебування українців в Чеській Республіці стали значно суворішими. Чи можна сказати, що ваша країна свідомо упереджено ставиться до українців?

Для нашої амбасади та консульства міграція українців до Чехії є великою проблемою саме тому, що є великою. В газетах часто пишеться, та й статистика підтверджує, що українців в Чехії є вже рівно стільки, скільки й словаків. А неофіційно, можливо, і більше. Українці є найбільшою групою імігрантів в Чеській Республіці. На формальному, чи навіть емоційному або суб'єктивному рівні не може здійснюватися який-небудь розділ між українцями та представниками інших країн. Ставлення до іноземців формується законами. Так, подорожі громадян країн, щодо яких діє візовий режим, є важчими. Але ставлення чеських державних установ до всіх іноземців є однаковим.

Як, на вашу думку, можна змалювати становище українських громадян в Чехії?

У середовищі кожної великої еміграції, у тому числі й української, доволі швидко поширюється підпільне підприємництво і організована злочинність. Все це починається з черги біля консульства, де часом якісь люди продають формуляри, пропонують служби, які не мають зовсім ніякого смислу, а люди, які зовсім нічого не розуміють у тому подорожуванні та

отриманні віз, платять великі гроші. І закінчується це відомим грабіжництвом на вокзалах та дорогах. І бере в цьому участь не лише український криміналітет, але й чеський. Провідники через кордон, нелегальні „працедавці“, які в жахливих умовах експлуатують дешеву робочу силу - це чеська частина цієї системи. Поліція часом виходить на їхній слід, але все як правило, закінчується тим, що нічого не можливо довести цьому „працедавцеві“, оскільки за цю роботу відповідає український посередник, так званий „клієнт“. Ми намагаємося радити нашим урядовим установам, Міністерству внутрішніх справ, щоб більше уваги приділяли тій бажаній міграції, тим чесним людям, які приїхали до Чехії легально заробити грошей. Але маємо дійсно гіркий досвід того, що деякі органи ставляться, скажімо, до українського студента, який навчається в Чехії на державну стипендію, з підозрою. Тому хочемо, щоб законна українська еміграція залишалася і культивувалася, але щоб знижувалися і показники злочинності. Певні успіхи у цьому є: скажімо, в минулому році вдалося затримати багато перевідників через польсько-чеський кордон.

Які подальші кроки планує здійснити для цього Чеська Республіка?

Одним з найближчих кроків буде саме відкриття нашого консульства у Львові. Не потрібно буде людям, які проживають на Західній Україні, порівняно далеко їздити до Києва, оплачувати дорогу, проживання в Києві під час перебування в черзі та очікування результату тощо.

До Чехії, як правило, їздять люди саме із Західної України?

Так, ми маємо статистичні дані, що біля двох третин людей, які подають заявки на отримання чеської візи, походять саме із Заходу. Це буде зручніше, трохи робота

розділиться між цими двома консульствами і зменшаться, відповідно, черги, буде більше можливостей протистояти тому крутому „бізнесу“, який є навколо міграції.

Чому не було прийнято рішення відкрити консульство в Ужгороді? Це б, певною мірою, було зумовлено історично...

Звичайно, Ужгород є набагато ближчим до Чеської Республіки, і про заснування консульства в Ужгороді говорилось. Але в Празі вирішили, що це має бути центр з добрими комунікаційним доступом - аеропортом, зазалізничним вузлом, який би був центром всієї Західної України, а не лише прикордоння. Ужгород все таки є закинутий більше на захід. Та й не можна сказати, що від Закарпаття до Львова вже так далеко.

Чи можуть все-таки закарпатці, які становлять чималу частку українських громадян в Чеській Республіці, розраховувати бодай на консульські дні чеського дипломата в Ужгороді?

Порядок роботи Генерального консульства у Львові ще уточнюється. Але, по суті, це можна вважати вирішеною справою. Ми намагатимемось працювати якомога відкритіше. Наприклад, я тут у Києві приймаю всіх, хто зголошується на прийом. З черги часом навіть люди приходять сюди. Дехто навіть боїться до тієї черги ставати. Один прийнятий мною чоловік розповідав мені про те, що там нібито є такі люди, що можуть з'ясувати все про всіх - прізвище, куди хто їде, що у них є певні партнери з чеської сторони, а ті їх вже там „дістають“.

На Закарпатті, та й в інших областях, є фірми, які прямо пропонують, скажімо, за півтори доларів легальну роботу на півроку в Чехії. Вони заявляють, що мають всі необхідні папери. На скільки їхня діяльність вписується у правове поле обох країн?

Вирішальне слово працевлаштування іноземців в Чеській Республіці має Міністерство соціальних справ ЧР. Воно може дати ліцензію на цю діяльність тому, хто дотримає певних умов. Якщо такої ліцензії немає, то це є його власна ініціатива, і наші державні органи не можуть відповідати за законність такої роботи. Не могу зараз висловлювати якісь підозри, але це, очевидно, фірми, які захищають саме ту нелегальну роботу. Людина, яка погоджується на легальну роботу, повинна попросити цю фірму показати ліцензію.

Можуть це бути і українські фірми?

Зараз я це можу впевнено сказати, але є один приклад. З місцевої преси ми

Пан Карел Штіндл народився 17 березня 1938 року в місті Хоцень. Одружений, має 4 дітей. У червні 1960 закінчив філософський факультет Карлового університету в Празі (науковий ступінь доктора філософських наук одержав у 1991 році). У 1962-1963 роках працював редактором Чехословацького радіо. 1963-1970 - педагог, філософський факультет Карлового університету в Празі. Був переслідуваний комуністичним режимом через свою дисидентську позицію. 1970-1973 - співробітник виробничого об'єднання іграшок UNION, м. Гостівіце. 1974-1989 - програміст комп'ютерної техніки IBM та ЕС, Дослідний інститут інженерії, м.Беховіце. У 1989 році був членом Громадянського форуму - об'єднання, яке зіграло основну роль у „оксамитовій революції“. Був депутатом, головою комітету в закордонних справах, членом Президії Парламенту Чеської Республіки. Викладав на філософському факультеті Карлового університету. 1994-1999 - Надзвичайний і Повноважний Посол Чеської Республіки в Польській Республіці. У 2000 році був заступником директора департаменту аналізу та планування МЗС ЧР, продовжував викладати в університеті. Володіє російською, польською та англійською мовами.

дізналися, що в Івано-Франківській області одна чеська організація пропонує роботу медсестрам. Ми перевірили. І з'ясували, що ця установа, хоча і належить до системи охорони здоров'я, не має ліцензії від міністерства праці та соціальної політики.

Ми оприлюднили інформацію, що ця організація не може гарантувати легальну роботу.

Як протистоять правоохоронні органи обох країн нелегальній міграції та працевлаштуванню? Чи є довіра між ними?

Зі вступом до Європейської Унії правила перебування українських громадян в Чехії стануть ще суворішими. Тому якнайскоріше потрібно розвивати співпрацю між чеськими та українськими органами. Якщо бандити обох країн можуть домовитися, то, значить, можуть домовитися і правоохоронці. Можна, втім, стверджувати, що співпраця є. Скажімо, українські правоохоронці напередодні самміту НАТО в Празі надали чеській поліції дуже кваліфіковану інформацію про підозрілих осіб, які у той час могли перетинати кордони ЧР.

Чи може бути після вступу ЧР до ЄУ скасована або суттєво змінена угода між Чехією та Україною від 1996 року про взаємне працевлаштування громадян обох країн?

Звичайно, легально працювати в Чехії українці зможуть і після вступу. Але ряд угод буде суттєво змінений, деякі будуть замінені новими. У даному випадку і ця угода повинна бути приведена до стандартів Європейської Унії.

Які спільні плани мають Україна і Чехія на цей рік?

Запланований на найближчий час візит міністра закордонних справ Анатолія Зленка до Праги, але він відкладається у зв'язку з виборами Президента Чехії. Наприкінці березня планується візит до Праги міністра оборони України. Знаю, що парламенти обох країн мають намір утворити спільну комісію.

Чи буде пов'язане Закарпаття у рамках цих візитів?

Можливо, у рамках переговорів виникатимуть певні ініціативи, пов'язані з цим найзахіднішим краєм. Але десь навесні на Закарпаття готуються приїхати я. Хочу відвідати Ужгород, Мукачево, а також Колочаву на Міжгірщині, про яку багато пишеться у нашій пресі. Нещодавно діти з колочавської школи під керівництвом вчительки Наталі Тумарець відвідували Південну Чехію, і мені вдалося познайомитись із нею під час оформлення документів тут, в Києві. Добре співпрацюють міста Ужгород і Чеська Ліпа, в Мукачеві наш культурний центр готується до показу фільмів.

✘

**Військовополонений Гашек в Україні:
до 80-річчя від дня смерті**

СМІХ **проти** ІДІОТИЗМУ

Текст: Ігор СЮНДЮКОВ, День

Десь у паперах австрійського генштабу (а це було відомство суворе і винятково пунктуальне!) аж до 1918 року, цілком можливо, зберігалось донесення котрогось із полкового начальства або ж таємних агентів, відправлене з галицьких „отруєних полів“ жакливної доби Першої світової. І в цьому донесенні було сказано, що на світанку 24 вересня 1915 року єфрейтор 91-го піхотного полку Ярослав Гашек разом із денщиком свого ротного командира поручика Лукаша, Франтішеком Страшліпкою, „за обставин вельми підозрілих“ здався в полон ворогові – російським частинам. І сталося це під селищем Хорупани, неподалік від міста Дубно, що на Волині. А ще цікавіше те, що кожен читач безсмертної епопеї „Пригоди бравого вояка Швейка“ впізнає цього поручика Лукаша (це – один із найбільш колоритних образів роману, він виведений там під власним іменем!); що ж до денщика Страшліпки, то це – взагалі один із прототипів Швейка.

Отже, зустріч з Україною (не з квітами, не з хлібом-сіллю, а в окопах) стала переломною в житті майбутнього класика світової сатири. Потрапивши в російський полон, Гашек разом із великою колоною чеських та австрійських „горе-вояків“ пройшов пішки важким шляхом осіннього бездоріжжя від Дубна до Києва (500 км!). Попереду був Дарницький пересильний табір для військовополонених, потім – тяжка зима (а цей табір, по суті, був нічим іншим, як групою бараків і землянок, обгороджених колючим дротом), згодом – табір на станції Тоцьке Самарської губернії, повернення до Києва...

Але перш ніж коротко простежити, як український досвід вплинув на подальший життєвий шлях цієї дивовижної людини, поставимо запитання: а що ж, власне, штовхнуло 32-річного єфрейтора Гашека на цей відчайдушний крок – здачу в полон? Справа, очевидно, в тому, що наш герой ще задовго до 1914 року сформував у своїй свідомості чітке уявлення про будь-яку війну як про жаклививий, абсурдний ідіотизм (бо в чому, в очах свідомих чехів – а Гашек був ним! – полягав сенс світової бійки, що точилася? Жіба що в тому, щоб повернути зброю проти „рідного“ імперського уряду Франца-Йосифа або ж пасивно опиратися). Творець „Швейка“ обрав оцей другий шлях.

Мабуть, саме цим пояснюються і певні чудернацькі, екстравагантні витівки Гашека ще до його мобілізації в австро-угорську армію. У серпні 1914-го, відразу після оголошення війни, сатирик явився у празький трактор „У Валешів“ і розіграв блискучий (але дуже ризикований!) політичний фарс, представившись... російським купцем із Москви. Зрозуміло, за доносом агента Гашек негайно був затриманий поліцією як „шпигун ворожого держави“ і відведений на допит. Комісарові поліції, який виявився його старим знайомим, письменник заявив: „Я тільки хотів цим випробувати пильність рідної держави!“ Наслідок – кілька днів у камері...

А ще один спонукальний мотив – це незвичайно популярна тоді ідея „слов'янського братерства“, якою був захоплений і Гашек. Цікаво, що цілі піхотні полки, що стояли по сусідству з 91-м, здалися в полон російським „братам-слов'янам“ і були викреслені з військових списків „за зраду“.

Отож, після винятково важких випробувань суворими умовами зими і концтабору в Дарниці майбутній великий сатирик опиняється в іншому таборі, на Волзі. Там він завзято віддається новій, багатообіцяючій (на його думку) справі: участі у національному русі чехів та

словаків, що з тих чи інших причин опинилися на території Російської імперії.

Рух цей відзначався крайньою суперечливістю та неоднорідністю громадсько-політичних сил, що брали в ньому участь, складаючись як із підданих імператора Миколи II (серед останніх доволі багато було вихідців із Волині), так і з військовополонених. Ідеологи чехословацьких колоністів - підданих Росії - марили ідеєю створення „Чехословацького королівства святого Вацлава, осяяного короною Романових“. Після повалення російської монархії ця суспільно-політична течія розділилася на два табори: помірковано проросійський (його представники, маючи досить сильні позиції в Києві, видавали тут чеською мовою газету „Чехослован“) та проєвропейський, що тяжів до Чехословацької національної ради в Парижі (на чолі з Томашем Масариком та Едвардом Бенешем).

Що ж до Гашека, то він, відомий ще задовго до війни дотепний публіцист-сатирик, не дуже прагнув прилучитися до того чи іншого табору. Його гаслом, сенсом його життя стало: „Незалежність Чехії будь-що!“. Повернувшись влітку 1916 року з Поволжя до Києва, письменник пробув у нашій столиці (з деякими перервами, пов'язаними з поїздками на фронт) аж до лютого 1918-го. У творчому відношенні український період виявився у житті автора „Швейка“ напрочуд плідним і цікавим. І насамперед він блискуче проявив себе як публіцист.

Основна громадська трибуна Гашека зразка 1916 - 1918 років - це вже згадана газета „Чехослован“. Офіційно видавалась вона Президією Союзу Чехословацьких товариств (містилася по вул. Володимирській, 36 у Києві, а згодом - у будинку №104 по вул. Жиялянській). Беручи активну участь у русі чехословацьких добровольців, що озброювалися для майбутньої активної боротьби з Австро-Угорщиною (протягом другої половини 1916 та у 1917 році було сформовано 7 таких полків; саме на цій основі утворився потім відомий чехословацький корпус, що налічував у 18-му році 30 тисяч солдатів!), Гашек, проте основні зусилля спрямовував на співробітництво з „Чехослованом“. Гуморески й вірші, надруковані в газеті, сатирик підписував власним прізвищем, а публіцистичні статті - псевдонімом Володимир Станко.

В політичному відношенні основний зміст публікацій Гашека (лише до лютого 1917-го їх з'явилось на сторінках „Чехослована“ 23, протягом 1917- 42) - це заклик до чеських і словацьких полонених

боротися за розгром монархії Габсбургів. А щодо художньої вартості цих творів, то серед них знаходимо справжні перлини, що є найвищими досягненнями Гашека-сатирика; винятково яскраво письменник намалював авторитарний ідіотизм державного устрою Австро-Угорщини, наскрізь пронизаного милітаризмом, ретроградністю та свавіллям.

Яскравий приклад - фейлетон „Повість про портрет цесаря Франца-Йосифа I“ („Чехослован“, липень 1916 р.). Празький крамар Петішка, виведений у фейлетоні, заклопотаний однією-єдиною проблемою: йому неодмінно треба збути з рук залежаний товар - портрет свого імператора, котрий зовсім не користується попитом. Задля цього Петішка раз у раз знижує ціни на портрет, одночасно друкуючи про це повідомлення в газетах. Поліція грізно попередила крамаря, що такі дії межують із образою честі й гідності монарха. Тоді бідолага поклявся бути уважним і склав нове оголошення: „П'ятнадцять крон радо пожертвує кожний чех, щоб мати змогу повісити в своєму домі нашого старого імператора“. Один із власників газети, прочитавши цей текст, із жахом спитав простака Петішку: „Невже ви хочете, щоб нас усіх перестріляли?“ Після цього крамар вивішує „священний“ портрет у вітрині свого торговельного закладу, написавши над ним: „Цей старий монарх продається тепер замість 15 за 2 крони“. Реакцію публіки, а згодом - і поліції коментувати, мабуть, не варто.

Ще один блискучий зразок творчості Гашека-фейлетоніста київського періоду - це невелика мініатюра „Карел Дудера із Шкварнова“ („Чехослован“, жовтень 1916 р.). Тут ідеться про фанатичного чеха-австрофіла, чия любов до імператора майже сягала ступеня ідіотизму (були й такі!). Навіть потрапивши в полон, Дудера ні на хвилину не розлучається з фуражкою, прикрашеною кокардою з ініціалами Франца-Йосифа - предметом „найвищої гордості“. Коли від нього категорично зажадали зняти її - цей „герой“-яничар натомість вирішив... проковтнути, з'їсти фуражку, аніж піддаватися такій нарузі. І резюме Гашека: „Зараз він у божевільні в Саратові. Коли стоїть гарна днина, Дудера сідає під будинком на лавці й ретельно чистить яку-небудь бляшку...“

І ось що дуже знаменно. Саме у Києві, восени 1917-го, у друкарні видавництва „Чехослован“ вийшла невелика книжечка - повість Гашека „Бравий вояка Швейк в полоні“. Це й було те зернятко, з якого потім, у 1921 - 1922 роках, вже в незалежній Чехо-Словащині, виріс

шедевр світової літератури - сатирична епопея про Швейка!

Слід зауважити, що, перебуваючи в Києві, Гашек уважно стежив за нашим громадським життям в різних його проявах. Так, цікавий його репортаж в „Чехословані“ про участь чехів і словаків у демонстрації на вулицях Києва на честь перемоги Лютневої революції (16 березня 1917 р.). До Центральної Ради творець „Швейка“ спочатку поставився доволі позитивно (твори „Різдвяний фейлетон“, віршоване „Послання першому полку“, кінець 1917 р.), але очікував від неї продовження збройної боротьби з німцями та австрійцями. Коли ж Рада обрала інший

шлях, Гашек приймає рішення терміново залишити Київ (лютий 1918 р.) і відступає разом із червоними військами на схід. Попереду був новий Гашек - Гашек-більшовик (це - окрема, складна тема), повернення на Батьківщину наприкінці 1920-го року. виснажлива, згубна для здоров'я праця над „Швейком“ і передчасна смерть у неповні 40 років 3 січня 1923 року.

На могилі Гашека в місті Ліпнице під Прагою свого часу вибили його слова: „О, Австрії, ніколи, напевне, ти не була ще такою близькою до загибелі, такою приреченою і проклятою“. Показово, що ці рядки великий борець зброєю сміху з милітаристським та тоталітарним ідіотизмом теж написав у Києві!

✘

65 років тому, на Святвечір, народився Василь Стус

Текст: Василь Зілгалов

Кришталеві чистоти поет України, частина її совісті та незламного духу, народився 65 роки тому на Святвечір. Світ дізнався про Стуса у часи тоталітаризму і не лише завдяки його перекладам німецького поета Райнера Марії Рільке, але й під час обговорення у 1985 році кандидатур на Нобелівську премію в галузі літератури, якої поета позбавила смерть у Пермському таборі. Хоча й пішов Василь Стус від нас у вічність із мученицького радянського табору 19 років тому, але голос його лунає все сильніше й сильніше. Правда, не всім ще дано в народі його почути, бо Василеві слова - не рев рокових децибел і не гуркіт гармат та ракет, а поклик незамутненої душі українського апостола, борця із злом.

У час боротьби за звільнення Василя Стуса з радянського табору російський академік, правозахисник Андрій Сахаров назвав українського поета совістю світу. Навіть існує версія про те, що Стус загинув тому, що Горбачову на початку його пропагандистської акції з так званої „перебудови“ в СРСР аж ніяк не потрібен був Нобелівський лауреат у таборі.

Якщо буде страшний суд Божий, то

одним з головних свідків від українців, мабуть, таки виступить Василь Стус. Бо висловив „молитви й сподівання“ душі людської, яка не шукала компромісу між Божим абсолютном і спокусами земного князя, а йшла й кликала сміливо через палахкотіння неправд і безвір'я до просвітління людського духу.

Якщо вірити у переселення душ, то можна думати, що Василь Стус став

втіленням тих незбагнених для терпіння мук, які увібрала в себе східно-подільська українська земля на протязі століть. Село, у якому він народився, має свою довгу історію і міфологізовану передісторію. Нинішня Рахнівка, що під Казеним лісом біля Уманського шляху, зазнала незчисленних бід за ХХ століття. Предки рахнівчан декілька разів переносили своє поселення після жахливих татарських

ДВОЄ СЛІВ ЧИТАЧЕВІ

Перші уроки поезії - мамині. Знала багато пісень і вміла дуже інтимно їх співати.

Пісень було стільки, як у баби Зуїхи, нашої землячки. І таких самих. Найбільший слід на душі - од маминої коліскової „Ой, люлі-люлі, моя дитино“. Шевченко над коліскою - це не забувається. А співане тужно: „Іди ти, сину, на Україну, нас кленучи“ - хвилює й досі. Щось схоже до тужного надгробного голосіння з „Заповіту“: „Поховайте та вставляйте, кайдани порвіте, і вражою злою кров'ю волю окропіте“. Перші знаки нашої духовної аномалії, журба - як перше почуття немовляти в білому світі. Ще були - враження од дитинства. Гарного дитинства.

Шкільне навчання - вадило. Одне - чужомовне, а друге - дурне. Чим швидше забудеш школу, тим краще. В четвертому класі щось заримував про собаку. Поросійському. Жартівливе. Скоро минуло. Відродилося в старших класах, коли прийшла любов.

Інститутські роки - трудні. Перша публіцистика віршована - позви з історією. Захоплення РИЛЬСЬКИМ і Верганом. Ще чогось прагнув безтелесий дух. І знову ж - любов. Стужілий за справжньою (не донецькою) Україною, поїхав учителювати на Кіровоградщину, поблизу Гайворона. Там витеплів душею, звільнився від студентського схимництва. Армія - прискорила. Почувся мужчиною. Вірші, звичайно, майже не писалися, оскільки на плечах - погони. Але там прийшов до мене Бажан. Тоді ж - перші груковані вірші - 1959 рік.

Післяармійський час був уже часом поезії. Це була епоха Пастернака і - неочачно велика любов до нього. Звільнився - тільки десь 1965-6 рр. Нині найбільше люблю Гете, Свігзінського, Рільке. Славні італійці (те, що знаю). Особливо - Унгаретті, Квазімодо.

Ще люблю „густу“ прозу - Толстого, Хемінгуея, Стефаніка, Пруста, Камю. Вабить - і дуже - Фолкнер.

З молодших сучасників найбільше ціную

В.Голобородька. Потім - М.Вінграновського. І, звичайно, Л.Кисельова. Ненавиджу слово „поезія“. Поетом себе не вважаю. Маю себе за людину, що пише вірші.

І думка така: поет повинен бути людиною. Такою, що повна любові, долає природне почуття зненависті, звільнюється од неї, як од скверни. Поет - це людина. Насамперед. А людина - це, насамперед, добродій. Якби було краще жити, я б віршів не писав, а - робив би коло землі. Ще зневажаю політиків. Ще - ціную здатність чесно померти. Це більше за версифікаційні вправи!

Один з найкращих друзів - Сковорода.

Василь Стус

НА ЧЕСЬКО-УКРАЇНСЬКОМУ ФРОНТІ ПЕРЕМІНИ. ЛІТЕРАТУРНІ

Текст: Олександр ГАВРОШ, Ужгород

“Що ми знаємо про сучасну українську літературу? Нічого...”, – таке твердження ще рік тому можна були вичитати у празьких літературних часописах. Рік – невеликий проміжок часу, але деякі зрушення таки є. Свідчення цьому кілька книжок, які побачили світ у Чехії.

Першою ластівкою стали “Польові дослідження з українського сексу” Оксани Забужко. Навіть відбулася її презентація в рамках празького книжкового ярмарку. І хоча на ній було набагато менше цікавих, ніж на представленні чергового опусу Джекі Колінз, оглядачі в один голос відзначили її безсумнівно вищу вартість. “Увагу ЗМІ і ринку привертає примітивний, бездуховний кітч у стилі арлекінок, бо авторкам справжньої художньої літератури накидають негативний ярлик “інтелектуалки”, — так прокоментувала цю ситуацію критик Ленка Юнгман.

“Польові дослідження...” вийшли у видавництві “One Woman Press”, яке спеціалізується на “жіночій” літературі. Книжка не пройшла непоміченою. На неї з’явилися чималі рецензії у серйозних чеських часописах, було опубліковано й кілька інтерв’ю із самою Оксаною Забужко. Чехи відзначили надзвичайно багату структуру оповіді роману, його емоційну відкритість, сувору стилізацію та гостру іронію: “Тут поміщається все: минуле і сучасне, Америка і Україна, Схід і Захід...”.

Другим автором, якого для себе відкрила чеська літературна громадськість, став Юрко Винничук. Його “Легенди Львова” побачили світ у видавництві “Porta”, яке видає навчальну літературу. Втім, займається й перекладами цікавих і пізнавальних книжок закордонних авторів. Те, що воно відібрало для своєї серії “Легенди Львова” (у чеському варіанті — “Příběhy z Haluze”), свідчить про її серйозний рівень.

Вересневу презентацію книжки у Празі за участю самого Юрка Винничука провело товариство “Українська ініціатива у Чеській Республіці”. Цікаво, що і Забужко, і Винничук належать в Україні до найчитабельніших авторів. Вони чи не найбільше видаються і чи не найкраще продаються. А задані книжки вже витримали кілька перевидань. Так що чеські видавці тримають ніс за вітром. Підтвердженням цього є і те, що нині видавництво “Pepiřum” веде переговори про видання чеською роману Юрка Андруховича “Рекреації”.

Ще одна приємна новина — вихід у світ дослідження Алені Моравкової “Празька українська поетика”. Це видання побачило світ вже суто за ініціативи чеських українців.

У передмові “Прага — колиска української еміграції” нинішнє покоління діаспори пише: “На довгі десятиліття Прага стала центром декількох хвиль української еміграції. Тут організувались політичні партії, вищі школи, діаспорні організації, літературні товариства тощо. На жаль, після 1948 року ця активність на довгий час була призупинена. І тільки з 1989 року українці знову отримали шанс відновити своє культурне і громадське життя. “Українська ініціатива в Чеській республіці” прагне задокументувати і зберегти для української та чеської історії надбання, які залишила ця еміграція”.

Алена Моравкова є відомим фахівцем зі східнослов’янських літератур. Зокрема, вона перекладала твори Міхаїла Булгакова та Павла Загребельного. У своєму дослідженні пані Моравкова аналізує празьку українську поетичну школу як явище та дає коротку характеристику її учасникам — О.Олесю, Є.Маланюку, Л.Мосендзу, О.Стефановичу, О.Ольжичу, О.Телзі, Г.Мазуренку, О.Лятуринській, Ю.Дарагану, А.Гарасевичу, М.Гриві, І.Ірлявському, І.Колосу, Ю.Клену та І.Наріжній.

Дослідниця пише про те, що українська літературна еміграція не нав’язала тривалих творчих контактів із чеськими письменниками, а жила у власному замкнутому середовищі. (Винятком було лише приятелювання Є.Маланюка з С.Махарем та Ф.Галасом). Їхні твори не були перекладені чеською. А значить і не могла йти мова про взаємний вплив та взаємозбагачення.

Не дійшло і до глибокого пізнання. Багато з емігрантських поетів знали європейську поезію, але мало кого — з чеських авторів. Пізніше це спричинило негативні наслідки. Наприклад, важлива акція протесту Спілки українських журналістів та письменників проти голодомору в Україні у 1933 році не знайшла широкого відгук серед чеської громадськості.

Набагато успішнішими у нав’язуванні контактів були українські науковці. Багатьом із них Прага дала можливість подальшого наукового росту, і то не тільки в Чехії. “Приємно, що “празька поетична школа” сьогодні є невід’ємною складовою української національної культури”, — завершує своє дослідження Алена Моравкова. А поміж тим у Чехії готується до друку перша збірка українського поета. І то поета вельми оригінального.

спустошень. Тут проводили свої марші Гітлер і Муссоліні. Ця земля перенасичена людськими муками і кров’ю, і тому не дивно, що саме тут народився богом даний поет, який сказав кристально чистим голосом світові:

*Ярій, душе! Ярій, а не ридай,
У білій стужі серце України.
А ти шукай - червону тіль калини,
На чорних водах - тіль її шукай.
Бо горстка нас. Малесенька шопта
Лише для молитов і спогівання.
Застерігає голя нас зарання,
Що калинова кров така густа,
Така крута, як кров у наших жилах.
У білій стужі білих голосінь
Це гроно болю, що впаде в глибінь,
На нас своїм безсмертям окошилось.*

Так, Василь Стус - це гроно болю, що ще падає в глибінь душ людських, але ще не вразило поки що народ його пречистим Божим гнівом. Не вразило, не раз розп’ятий люд, на творче яріння. Бо може й пізно вже, у передсудний час, а може, вже й гряде Стусом пророкована „неосязна осонцена днина”.

Наш сучасник сказав, що в Україні нині все розвивається „не за Стусом”. Бо ж іще стоять „мури тюрми” у душах нинішніх поколінь, і дуже поволі росте шопта народна, яка руйнує їх і що має принести грона саме „творчого гніву” на землю, долею якої був зболений безсмертний поет.

✘

Петро Мідянка і для українців є автором важкопрочитуваним, що тоді казати про чехів? Але тим не менше, саме над перекладами його поезій нині працює україніст Томаш Вашут.

Широке представлення Петра Мідянки відбулося торік у найповажнішому чеському літературному часописі "Literarní povíni", де йому виділили цілий розворот. Жоден український письменник такої уваги за останні десять років не здобував. Пояснення тут просте: у чехів сильний сентимент за двадцятирічним перебуванням Закарпаття у складі Чехословацької республіки. А поезія Мідянки якраз і пронизана ностальгією старою, духом історії, яка минула на очах наших батьків та дідів. У його віршах багато "чеського" матеріалу. І це дає можливість чехам подивитися на себе збоку, та ще й верховинськими очима.

Хоча видавати Мідянку збирається все та ж "Українська ініціатива", а не чеські видавництва, розголос збірки може бути значний. Бо на відміну від нейтрально далеких Забужко та Винничука, тут зачіпаються струни, які ще грають у чеському серці. Адаже закарпатський матеріал ("Микола Шугай, розбійник" Ольбрахта чи "Гордубал" Чапека) не тільки став класикою, але й увійшов у обов'язкові шкільні програми.

Проте україніст Рене Кочік не схильний все пов'язувати тільки із "закарпатським слідом" у чеській історії. "Ми зацікавилися ним не тільки через ностальгію, — стверджує він. — Просто він пише поезію світового рівня". Якісні переміни в українсько-чеських літературних стосунках Рене пояснює появою нової генерації чеських українознавців.

"Це люди, які поступили на україністику після 1990 року, і сьогодні ми вже отримуємо перші плоди їхньої активності, — розповідає він. — Наприклад, та ж Ріта Кіндлер, яка переклала Забужко і Винничука, закінчила нещодавно україністику в університеті імені Масарика у Брно, чи Томаш Вашут, який перекладає Мідянку, закінчив україністику в Празькому університеті". А якщо є люди, то є і результат. Часто все тримається на особистих стосунках. Сам тридцятирічний Рене Кочік уже сотню разів відвідав Україну, і має друзів у ній від Києва аж до Ужгорода.

"Що ми знаємо про сучасну українську літературу?" — це питання нині вже не звучить так убивчо. Якщо кожен рік робити стільки, то, дивись, за десять років назбирається і бібліотечка перекладів чеською мовою. Тоді і взаємозбагачення, на відсутність якого нарікає Алена Моравкова, перейде з площини словесної у тілесну.

День, якого не було?..

Переяславська рада 1654 р. в міфах та реаліях

Події 18 січня (8 за старим стилем) 1654 року в історичній, політологічній та культурологічній літературі отримали настільки неоднозначні та суперечливі трактування й оцінки, що, вочевидь, не лише автору цих рядків спадало на думку, що йдеться про якісь абсолютно різні календарні дні. Якщо ж спробувати звести ці описи в один, то постане якийсь ірреальний фантом, ілюстрація до тези про існування паралельних світів і можливостей їх перехрещення. Якщо ж піти іншим шляхом і визнати вірним лише те, що присутнє в твердженнях протилежних сторін, то виявиться, що цей день насправді ніколи й не існував у природі... Стереотипи сприйняття переяславських подій 1654 р. настільки живучі, а оцінки діаметрально протилежні, що, лише абсолютно наївна людина може сподіватися на успіх у справі „навернення“ до нової віри тих, хто щиро поклоняється ідеї „возз'єднання просвітлення“, яке випало на голови Богдана Хмельницького та його однодумців і яке „на віки“ визначило подальшу долю України. Вочевидь, такими ж наївними будуть і сподівання на можливість посіяти сумніви в головах тих їх опонентів, котрі твердо переконані в тому, що ніякої козацької ради в Переяславі в цей день і не було, а якщо й була, то на ній не було присутнім все (!?) населення України. Будь-яка віра не потребує ніяких раціональних аргументів. Тому моя розповідь звернута до тих людей, котрі прагнуть зрозуміти: що сталося насправді того короткоплинного зимового дня 1654 р. в Переяславі, як сторони до нього йшли? І якими їхні шляхи були після Переяслава? @AU історії України НАН України

Віктор ГОРОБЕЦЬ,
доктор історичних наук, завідувач центру
соціальної історії Інституту

I. ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ І МОСКВА В 1648-1653 рр.: ЧИ НАСПРАВДІ ВСІ ШЛЯХИ ВЕЛИ ЛИШЕ ДО ПЕРЕЯСЛАВА?

Початок офіційним зносинам гетьманського уряду Богдана Хмельницького з московським царем Олексієм Михайловичем було покладено гетьманським листом від 8/18 червня 1648 р., тобто на самому початку визвольної боротьби козацтва, що спалахнула кількома місяцями раніше на Запорозжі. Про що ж йшлося в листі й як він трактувався в російській та радянській історіографії?

Насамперед гетьман повідомляв про здобуті над поляками перемоги, прохав про надання військової допомоги, а також висловлював побажання бачити православного християнського монарха на королівському троні у Варшаві. Останнє дало підстави історикам, які вишукували приклади возз'єднання риторики в заявах козацького лідера, трактувати лист як перше звернення з проханням про прийняття України під владу царя. Але чи ставив Хмельницький перед собою насправді таку мету? Безумовно, що ні. І пояснювалося це, передовсім, уже тим, що на той час козацтво поки що не мислило себе поза державним тілом Речі Посполитої, а свою боротьбу вело під

гаслами захисту православної віри від утисків католиків й особливо єзуїтів, гарантування козацтву цілісності давніх прав і привілеїв, зміцнення... королівської влади, що забезпечило б український народ від зловживань місцевих магнатів.

А як же заклики до царя обійняти королівський трон? У цьому також немає жодного протиріччя. Адаже напередодні, в травні 1648 р., помер король Владислав IV і в період безкоролів'я будь-хто з числа рицарського люду держави міг висунути власного претендента на вакантний трон. І це жодним чином не сприймалося як державна зрада. Сходження на королівство православного монарха, безперечно, було вигідним для православної України, оскільки б ліквідувало переслідування за релігійні переконання.

Крім того, варто пам'ятати, що в Хмельницького був ще один вельми важливий аргумент, аби встановити дружні взаємини з Московією. Адаже царські війська, на заклик польської сторони та у відповідності з умовами таємного польсько-російського договору анти татарського спрямування 1647 р.,

✘

готувалося до походу проти... козаків, які були союзниками татар і які їх закликали в Україну для спільної боротьби проти поляків.

Наступні місяці блискучих перемог не лише вселили повстанцям упевненість у своїх силах, а й обумовили важливі трансформації політичного світогляду керівництва повстання та сприяли перегляду мети і завдань збройної боротьби. На початку 1649 р. Хмельницький вперше формулює завдання відриву України від Речі Посполитої та створення власної незалежної козацької держави.

Гетьман був змушений шукати надійних і потужних союзників. Українська дипломатія торує шляхи до монарших дворів Центральної та Південно-Східної Європи, веде наполегливі переговори з сепаратистськими налаштованими протестантськими лідерами Литви. І саме в цей час, ймовірно, з подачі єрусалимського патріарха Паїсія, котрий був близьким до двору Олексія Михайловича й щиро перейнявся ідеєю створення потужної православної осі, Б. Хмельницький уперше посилає свого посла до Москви з пропозицією прийняти Військо Запорозьке під царську протекцію (захист). Московське керівництво, пам'ятаючи про трагічні наслідки збройних протистоянь з Річчю Посполитою в роки Смутного часу та Смоленської війни, заклики української сторони залишило без відповіді, обмежуючись лише моральною підтримкою.

Залишившись без допомоги, Військо Запорозьке не зуміло завдати рішучої поразки Польщі в ході Зборівської битви 1649 р. Українсько-російські стосунки зазнають охолодження. В цей час у Чигирині знаходить притулок Самозванець, котрий видавав себе за сина московського царя Василя Шуйського та претендував на московський престол. Гетьман залишався глухим до його вимог видати Самозванця. Крім того,

звинувачуючи Москву в зраді, гетьман погрожував силою змусити її виступити проти поляків або самому нещадно помститися московським прикордонним повітам.

Так триває аж до початку 1651 р., коли на горизонті знову зловіще не вириває примара чергової війни з Польщею. Як і двома роками раніше, Хмельницький прагне будь-що не залишитися на одинці з могутнім супротивником. Із цією метою активізуються контакти з Трансильванією, Валахією, Молдавією, шукаються шляхи порозуміння зі Швецією. Особливої динаміки набирають зносини з Кримським ханством та його сувереном - Османською Портою. Відчутно теплішають і стосунки з Москвою. Скликаний наприкінці зими 1651 р. Земський собор у Москві навіть ухвалює рішення про можливість ламання „вічного миру“ з Польщею та надання допомоги Україні.

Однак ці рішення так і залишилися на папері. Хмельницький же влітку 1651 р. на Берестецьке поле зумів закликати лише кримського хана. Та й той у критичний момент бою його зрадив. Як відомо, наслідком поразки став важкий Білоцерківський мир, що фактично перекреслював здобутки українського народу в творенні власної держави. І хоч блискуча перемога під Батогом, здобута українською армією наступного року, ліквідувала принизливий мир, можливостей для успішного завершення війни з Річчю Посполитою залишалося все менше. До влади в Польщі прийшли войовничо налаштовані „яструби“ на чолі з канцлером Стефаном Коріцінським; прорахунки гетьмана в політиці щодо Придунайських держав, привели їх до стану союзників Варшави; кримський хан відверто демонстрував небажання бачити поруч із своїми кордонами сильну українську державу.

Перед українською елітою постала трагічна дилема - або відмовитися від досягнутих здобутків у царині державотворення та визнати владу польського короля, або спробувати заручитися підтримкою третьої сторони, навіть за рахунок певного обмеження власного суверенітету.

Для Хмельницького найбільш вірогідними кандидатурами на роль протектора України на той час виступали московський цар і турецький султан. Прийняття протекції як одного, так і другого, тягло за собою як певні переваги, так і певні недоліки. Москва, як завжди, зводила за прийняттям рішення. І першим обнадійливий сигнал прийшов із

Стамбула. В середині травня до Чигирини прибув посланець султана, котрий передав гетьману грамоту Мегмеда IV та атрибути влади васально залежного від Високот Порти правителя. Запропоновані султаном умови васальної залежності були навіть значно ліпші, ніж ті, що регулювали залежність кримського хана.

Здавалося, що тактична мета Хмельницького (абсолютна незалежність) була досягнута. Утім, гетьман не поспішав із остаточним рішенням. Що перешкоджало цьому? Сьогодні важко на це відповісти. Можливо, негативне сприйняття в Україні султана-магометянина. Можливо, тверезе прорахування Хмельницьким військових дивідендів від цього альянсу, адже Порта в той час була втягнута у виснажливу війну з Венецією і, навіряд, чи могла надати серйозну військову допомогу. А може стримувало те, що поголос про українсько-турецьке зближення змусило московських політиків врешті-решт припинити зволікання і вже в червні 1653 р. повідомити в Україну, про намір царя взяти їх під своє покровительство. Прикметне, що в рішеннях Земського собору 1653 р. увага акцентувалася саме на небажання їх відпустити в підданство турецькому султану чи кримському хану...

Але як би там не було, на осінь 1653 р. сторони визначилися зі своїм напрямом руху до Переяслава. Щоправда, московська сторона наполягала на тому, аби проголошення акту взяття України під крило царської протекції сталося в Києві, біля стін Святої Софії. Це було б вельми символічно для практики „збирання руських земель“ Москвою. Але гетьман вказав на Переяслав. І тут ми можемо лише будувати певні здогадки: а чи не тому він так учинив, що розглядав цей акт саме як тактичний успіх, а не реалізацію своєї стратегічної мети?

День

/скор. продовження див. „Пороги“
2/2003/

Політична карта України: 12 років безкомпромісного суперництва Від комунізму до кучмократії

Текст: Олекса ЛІВІНСЬКИЙ

Україна проголосила 12 років тому курс на зближення з європейськими демократіями і на створення вільної, прозорої ринкової економіки. Однак нині система української влади в світі тісно асоціюється з чужими для європейських цінностей поняттями, як „клани“, „адмінресурс“, „авторитаризм“. Рівень життя у цій країні у десятки разів нижчий, ніж навіть у сусідніх постсоціалістичних країнах. Але поряд з тим у майже всіх містах є квартали з величезними шикарними особняками, яким би позаздрив навіть заможний житель Західної Європи. Одрозу, що впадає у вічі в Україні - це величезний соціальний розрив: 90 відсоткам населення постійно не вистачає коштів на прожиття, а основні капітали належать 1-2 відсоткам українців.

Саме ці кілька відсотків визначають не лише соціальне, але й політичне становище як всередині країни, так і за її межами. За 12 років при владі, як в регіонах, так і в центральній київській, утвердилися так звані „олігархічні клани“. Це угруповання мільйонерів, які використали отриманий на переломі 80-х та 90-х матеріальний капітал для отримання політичної влади. При цьому вони тісно переплелися з посткомуністичною бюрократією, а низька політична культура українського суспільства лише посприяла їхньому становленню. Систему радянського управління вони автоматично перенесли на новий, національно-демократичний, ґрунт. Номенклатура, як правило, була байдужою до нових патріотичних гасел так само, як і до попередніх комуністичних. Головним її завданням був переважно захист власних матеріальних інтересів.

Кравчук: гроші в Росії!

Почав формуватися правлячий клас, сформований з номенклатури та нових магнатів - колишніх „червоних“ директорів, „бізнесменів“ з лона спецслужб. Дослідники вважають, що цей правлячий клас, користуючись плутаниною переходу до ринкової економіки, придумав тисячі хитрих схем, які уможливлювали його представникам умиць збагачуватись. Серед них можна назвати бартерні операції, різницю фіксованого і ринкового валютних курсів, перепродаж цінних металів під виглядом металобрухту, трастові та інвестиційні фонди. Однак найважче по українській економіці початку 90-х років ударила гіперінфляція. За 1992-1995 роки вона сягнула 100 тисяч відсотків. Мільйони українських громадян через знецінення радянських рублів залишилися без своїх збережень у державному „Ощадбанку“. Колишній перший Президент Леонід Кравчук стверджує, що вкладення залишилися у колишньому Центральному Банку в Росії. Однак багатьом людям, близьким до владної верхівки, вдалось у цей період взяти в банках великі позики на особняки. Через рік-два суми цих позик неймовірно знецінились, і позичальники повертали в банки гроші, за які можна було купити коробку сигарет. Таким чином гроші вкладників опинилися у кишенях правлячої верхівки та криміналітету. Бізнес формували здебільшого не підприємницькі таланти, розум, конкурентне середовище, а переважно незаконно здобуті гроші, доступ до влади і знищення за її допомогою бізнесу конкурентів.

Наприкінці 1995 року замість

тимчасового інфляційного купоно-карбованця була введена національна валюта - гривня. Стихийні стосунки почали оформлятися в систему, за якою для успішного ведення бізнесу потрібно було мати прикриття („дах“) або в структурах управління, або міністерства внутрішніх справ, або в Службі Безпеки, або в Податковій Адміністрації, або в Контрольно-ревізійному Управлінні, або в прокуратурі чи суді. Пізніше „дах“ фактично був упорядкований у вигляді ієрархічної піраміди. Сталося це уже після 1994 року і остаточно оформилось як система відносин до початку 1997 року. Умовою отримання підтримки на найвищих щаблях влади стала політична лояльність особисто до Президента.

Подальша приватизація великих підприємств здійснювалася тільки під контролем адміністрації Президента. В Україні вісімдесят відсотків економічних стосунків відбувалося в тіні: починаючи від зарплати, яка майже на всіх підприємствах, де навмисне не затримувалась, видавалась „у конвертах“ (без сплати податків) аж до купівлі перспективних заводів „за готівку“ у кілька сотень тисяч доларів. А це, у свою чергу, продиктувало пріоритет приватних неформально-кулуарних стосунків бізнесу з владою над силою закону.

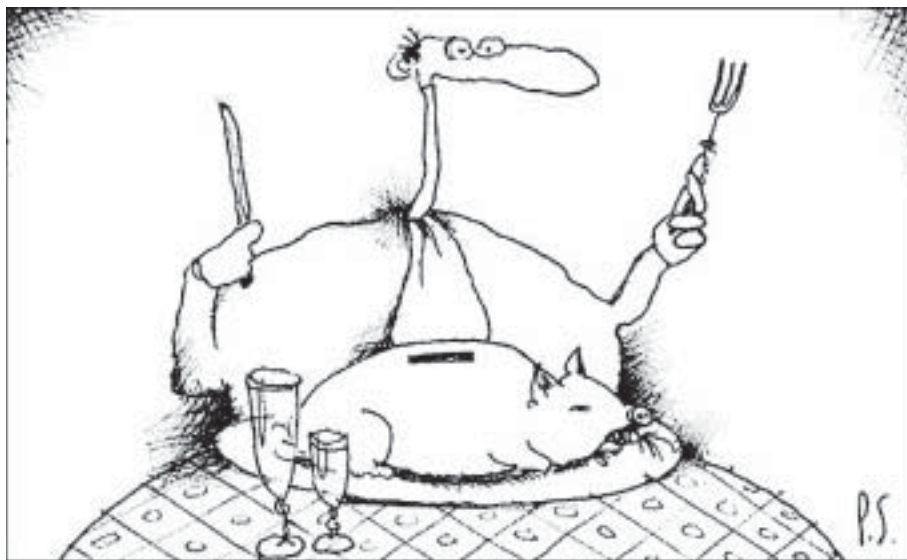
Значна частина населення, будучи злиденною та втративши віру в майбутнє, втратила водночас повагу до держави, до її основних інститутів і прагне виїхати за кордон. Народ впадає в стан соціальної апатії, байдужості до своєї щойно створеної країни, перестає в неї вірити, прагне відродження соціалізму і СРСР. У суспільстві зберігався величезний соціальний розрив 1-3 відсотка дуже багатих людей, 3-5 % тих, кого з натяжкою можна назвати середнім класом, а основна частина населення - 90 відсотків - просто бідні.

Вибори виграє... адмінресурс

З величезними маніпуляціями на виборах Кучма знову стає президентом у 1999 році. Тоді „партія влади“ задіяла один зі своїх головних інструментів утримання при владі - так званий „адмінресурс“. Шляхом погроз та обіцянок чиновникам на місцях, невідповідного політичним реаліям формування виборчих комісій, надмірного тиражування та безкоштовної роздачі популярних газет забезпечувалась перевага Кучми на виборах. З противника Кучми у другому турі виборів комуніста Симоненка був витворений образ „червоної загрози“ - виборцям нагадували комуністичний голодомор, сталінізм, ГУЛАГи та всі інші жахи комуністичного

періоду. Є дані, що Симоненко за домовленістю з Банковою (вулиця в Києві, де знаходиться Адміністрація Президента), домовився з Кучмою, щоб виступити його протикандидатом у другому турі, аби не допустити до виборів найбільш вірогідного переможця від опозиції (на той час) соціаліста Олександра Мороза.

Кучма в другому турі переміг лише з невеликою перевагою, тому наважується на певні справжні реформи. Прем'єр-міністром стає голова Національного Банку, реформатор проєвропейського типу Віктор Ющенко. Він, а також його віце-прем'єр Юлія Тимошенко намагаються поламати усталені олігархічні схеми, створити прозору економіку. В країні відновилися грошові відносини, дохідна частина бюджету помітно зросла. Вперше за роки незалежності основні економічні показники почали зростати. Але олігархічні групи були відрізані від значної частки своїх надприбутків, тому все сильніше тиснули на Кучму з вимогою

усунути Ющенка від влади. Ющенко ставав все реальнішим претендентом на президентське крісло. Людям подобалися моральні якості прем'єра, його простота і несхожість на посткомуністичних можновладців. Саме це й стало причиною згоди Кучми на відставку Ющенка.

Під час масових протестів проти режиму Кучми в Києві навесні 2001 року залежність президента від олігархії, схильність до авторитарних методів та прагнення будь-що зберегти владу стали очевидними. Протистояння поглиблювалось брутальним взяттям під варту прямо з віце-прем'єрського крісла Юлії Тимошенко. Влада звинуватила її у нібито несплаті податків та розкраданні державного майна. Згодом суд визнав всі ці звинувачення безпідставними і

виправдав Тимошенко. Погрозами завдати удару по бізнесу депутатів, прокурчівським силам спільно з комуністами вдалося відправити уряд Ющенка у відставку. Відставка прем'єра супроводжувалася новими заходами протесту національно-демократичних сил. Новим прем'єром став залежний від олігархів Анатолій Кінах.

Чергова зміна векторів

Відносини України із Заходом після цього почали охолоджуватись. Це стало на руку Москві, яка завжди розглядала Київ як свою провінцію. Тим більше, що Росія зміцнила свою економічну присутність в Україні завдяки енергетичним постачанням та взаємодією українських та російських олігархічних кланів.

Найструктурованішою з цих політично-олігархічних угруповувань є Соціал-демократична партія України (об'єднана), керівниками якої є київські мільйонери Віктор Медведчук та Григорій Суркіс.

Демократичний Союз контролює олігарх Олександр Волков, „Трудову Україну“ - дніпропетровський банкір Сергій Тігіпко, „Регіони України“ - донецькі клани Азарова, Януковича та Ахметова... Ці партії не є об'єднаннями громадян на певних ідеологічних засадах, а швидше інструментом легалізації і політичного оформлення капіталу, що був накопичений в умовах, далеких від ринкових, і що функціонує під контролем правлячої номенклатури. Керівниками регіонів, зазвичай, є ставленики Кучми за погодженням з впливовими кланами. Вони зобов'язані забезпечувати реалізацію номенклатурних інтересів у даному регіоні і збір фінансової „данини“ для верхівки. Тих, хто пробирається нагору, змушують порушувати закон. ▶

В основі сьогоденної системи лежить компромат і страх перед ним.

Назріває новий конфлікт

Напередодні і під час парламентських виборів навесні 2002 року номенклатура та менш амбіційні олігархи об'єдналися у політичний блок „За Єдину Україну“ („ЗаЄДУ“), а група Медведчука-Суркіса пішла на вибори самостійною політичною партією - СДПУ(о). Вони разом при повній підтримці „адмінресурсу“ набрали лише 16 відсотків голосів за партійними списками. Однак за рахунок в основному мажоритарних депутатів зі Сходу та Півдня України владі вдалося сформувати в парламенті пропрезидентську більшість. Фактично депутатів шляхом підкупу, шантажу, залякування, погроз та інших методів силового тиску „заганяли“ у більшість.

У листопаді того ж 2002 року Кучма під впливом донецького клану вирішив призначити нового прем'єра - губернатора Донецької області Віктора Януковича. Донецький промисловий клан вважається в Україні найбезжалюгіднішим та найбрутальнішим - його представники отримали значну частину міністерських посад. Таким чином Кучма розігрує олігархів один проти одного і не дає жодному з них ставати занадто сильним.

Нині політична ситуація в Україні має характер назріваючого конфлікту між двома пропрезидентськими кланами - „донецьким“ Януковича-Ахметова, та „київським“ Медведчука-Суркіса. З іншого боку опозиційна четвірка в березні готує нові акції протесту. Очікується нова значуща відставка - або Януковича з посади прем'єра, що мало ймовірно, або Медведчука з посади голови роздутої президентської канцелярії. Останній варіант найбільш вірогідний.

Політичну модель України часто називають новим феодализмом, маючи на увазі особисту залежність „менших“ урядовців від „більших“ та жорстку підпорядкованість виконавчої вертикалі, на вершині якої перебуває невідомий нікому „король“. Але політологи передбачають можливість падіння бюрократично-олігархічного режиму в Україні вже найближчим часом. Загальне невдоволення десятирічним президентством Кучми, економічні й політичні наслідки якого і є, власне, результатом всевладдя олігархії, може вилитись у поразку ставленика влади.

Рік, який триває три століття

Рік Росії в Україні: взаємоповага чи нова залежність?

Підготували: Рене КОЧІК, Олекса ЛІВІНСЬКИЙ

„Неужель наставиш пушку на свою жену-хохлушку?...“ - під акомпанемент таких віршованих рядків закінчився „Рік України в Росії“. З таким же гаслом і розпочався і рік Росії в Україні.

На відкриття року Російської Федерації в Україні у Національний палац „Україна“ у Києві 27 січня з'їхалися президенти Росії й України Володимир Путін і Леонід Кучма. Кучма спочатку звернувся до присутніх українською мовою, потім продовжив свій виступ російською. „З сьогоденного дня ініціатива у зміцненні україно-російської дружби належить українській стороні“, - сказав Кучма. „Рік Росії в Україні стане ще одним яскравим підтвердженням того, що в Європі живуть по сусідству два великих і мудрих народи, що збагачують один одного своєю самобутньою культурою, вчать в минулого будувати майбутнє, готові відповісти на виклики нового тисячоріччя і продемонструвати світові шляхетність

своїх помислів і велич своїх устремлень“, - сказав Кучма. Володимир Путін заявив, що ініціатива проведення року України в Росії і року Росії в Україні показала великі можливості розвитку відносин „на принципово іншій, політичній базі“ і відкреслив, що Росії й Україні разом під силу вирішити будь-які задачі.

Як і слід було очікувати, далеко не всім сподобалась ця церемонія. Перший міністр оборони України Костянтин Морозов, відомий правозахисник Юрієм Бадзьо, низка письменників, політичних і громадських діячів у відкритому листі до Кучми вважають недоцільним проведення „Року Росії в Україні“, адже саме на цей рік припадає 70-та річниця Великого голоду в Україні, і Москва, перш ніж проводити свій „рік“, мала б вибачитися перед українським народом за незабутий голодовий етноцид проти нього.

„Кацапи, геть!“

Транспарант такого змісту вітав у Києві російського президента, який разом із

Українці в Росії „сидять і не рипаються“

За офіційними даними, у Російській Федерації живе 4 379 690 українців. В Росії нібито діє понад 90 українських громадсько-культурних об'єднань. Тільки в Москві діють чотири таких товариства, „фінансова й організаційна підтримка всім цим товариствам здійснюється місцевими органами влади з федерального бюджету“. Але члени українських товариств одностайно стверджують: ніякої підтримки від влади вони не мають. Ні на приміщення, ні під класи, ні на видання своїх інформаційних бюлетенів. Навпаки, час від часу до активістів приходять „поспілкуватися“ непримітні товариші з ФСБ і роблять спроби спрямувати діяльність громад у „конструктивне русло“. Інакше кажучи - сидять і не рипаються.

Російські власті за кожної зручної нагоди потрясають солідним списком

газет, що їх видають громади та земляцтва. Але усі ці газетки і бюлетені давно не виходять, деякі - вже понад десять років... Щоправда, останнім часом з'явилися нові видання - приміром, щомісячник на восьми сторінках „Голос України в Західному Сибіру“ у Тюмені. Та й він ледве животіє, відводячи більше половини місця під панегірики на адресу місцевого губернатора, який виділив крихти з багатого нафтогазового пирога бідним українським родичам.

Путінська Росія щедро фінансує з федеральних і московського міського бюджетів діяльність численних рад у справах співвітчизників, організацій на кшталт затулінського „Інституту країн СНД“, кілька інтернет-сайтів, об'єднаних спільною темою - росіяни і російськомовні колишньої „однієї шостої“, ми пам'ятаємо про вас. У Києві

х

Леонідом Кучмою урочисто відкривав рік Росії в Україні. „Експансія російської мови і культури в Україні може зіштовхнути Україну на шлях уже прокладений Олександром Лукашенко“, - написав впливовий польський тижневик „Впрост“. Росіяни - головні інвестори в Україні, домінують в енергетичному секторі, контролюють нафтопереробні заводи та трубопроводи. Минулого тижня, після років суперечок, підписано договір про визначення сухопутного кордону. Путін для Кучми, дедалі більше ізольованого Заходом, стає привітним співрозмовником. Ціною за це є згода на культурне домінування Росії в Україні, особливо в сфері попкультури.

На українському телебаченні південноамериканські „мильні опери“ випхані російськими кримінальними телесеріалами. На радіо домінує низькопробна російська „попса“. В кінотеатрах демонструються західні фільми з російським дублюванням, а на Петрівці, найбільшому київському книжковому ярмарку, зазедве три на кілька десятків прилавків торгують українською літературою. В книжковій пропозиції на одну українську книгу припадає 57 російських. Видані у Росії книги, попри високе мито, часто дешевші за українські. Російською розмовляє переважна більшість жителів міст - головний споживач і цільова аудиторія рекламних кампаній. Одним із соціотехнічних успіхів СРСР було

Нова любов старих приятелів

прищеплення українцям комплексу власної мови, переконання, що то „мова села“.

Зміцнення російської присутності

Кучма, хоч і не відмовляючись на словах від євро інтеграції, пішов на істотне зближення з російськими політичними колами. На тлі культурних акцій під знаком „Років“ триває розподіл між російським та українськими кланами нафтогазових артерій, основні українські підприємства поступово і непомітно переходять під російський контроль, їх приватизують за безцінь на засекречених „аукціонах“.

Політолог, експерт з українсько-російських взаємин Олег Медведєв вважає, що за змістом і той рік, і нинішній - досить швидко і прискорене зміцнення політичної, економічної і гуманітарної присутності Росії в Україні. „Це рух в один

напрямок, це рух Росії в Україну, і аж ніяк не України в Росію“, - каже він. Зміни в соціально-гуманітарній сфері відчутно б'ють по інтересах громадян України. Нові, делібералізовані закони Росії про статус чужоземних громадян і застосування чужоземної робочої сили погіршують статус сотень тисяч, а можливо й мільйонів українських заробітчан у Росії.

Перший погляд на церемонію відкриття „Року Росії в Україні“ засвідчує, що українська владна еліта віддасть усе, про що попросять її росіяни. Народний депутат Юрій Луценко вважає, що цей рік потрібен Росії. „Рік України в Росії закінчився 15-відсотковим падінням експорту України до Росії. Цього ж року, в обмін на збереження крісла, Кучма продовжуватиме здавати економічний суверенітет держави“, - сказав він „Рік Росії в Україні триває ось уже три століття“, - переконані українські радикали. Кучма з Путіним, швидше за все, не проти цей рік продовжити ще так століття на три... **X**

2004: Рік Польщі в Україні

Президент України Леонід Кучма і президент Польщі Олександр Квасневський домовилися про проведення Року Польщі в Україні в 2004 році, передають „Українські новини“. Про це глави держав повідомили за підсумками лютневої зустрічі в Гуті (Івано-Франківська область). Польща, у свою чергу, оголосить 2005 рік Роком України в Польщі. А народний депутат України Борис Безпалый виступив з ініціативою провести в 2004 році Рік України в Україні.

депутати ось уже четвертого скликання усе не можуть прийняти закон „Про закордонних українців“. Грошей у бюджеті щороку виділяють рівно стільки, щоб не дати померти з голоду працівникам нечисленного секретаріату Української всевітньої координаційної ради (раніше - товариства „Україна“). На робочі поїздки по місцях компактного розселення українців нинішній керівник УВКР Михайло Горинь вибиває копійки у силенній державних органів, покликаних „сприяти й координувати“, та в ідейно близьких до націонал-демократів бізнесменів. Колопінна це справа...

Зустріч із членами українських товариств - видовище не для людей зі слабкими нервами. Два-три десятки активістів глибоко пенсійного віку. У повітрі сокирою висить побоювання бовкнути щось зайве і повна лояльність до влади. Чи може в такій атмосфері виникнути цілком законна вимога

відкрити українські класи в області, де, лише за офіційними даними, живе понад 120 тисяч українців? З другого боку, якщо „хохлам“ непотрібна національна школа, очевидно, що місцевій владі це непотрібно тим більше.

У всіх реляціях про здобутки української національно-культурної розбудови в Російській Федерації згадується про існування окремих українських класів і навіть шкіл. У тому числі й у райцентрі Шебекіно Белгородської області, що на самісінькому кордоні з Вовчанським районом Харківщини. Насправді немає там ніякого класу. Втім, колись він був. Учителька-ентузістка втомилася боротися на два фронти - як із чиновництвом від освіти, так і з батьками „маленьких українців“, які аж ніяк не палають бажанням відстоювати право своїх дітей на освіту рідною мовою. Дякувати Богу, залишився хоч український гурток.

2002 рік, що проходив під патронатом двох президентів, нічим їм не допоміг, більше того - реально погіршив становище українців в Росії. Розтанули останні ілюзії на державну підтримку насущних національно-культурних потреб: адже в державі, якою керує Путін, національних проблем апіорі немає, не було і бути не може. Звісно, погано й безініціативно працювали і „парасолькові“ структури самої діаспори. Реальні проблеми чотирьох мільйонів наших земляків потонули в пропагандистській риторичі - про братерство, слов'янські почуття, бла-бла-бла... 2003 року чимось схожим нас весь рік загодуватимуть „мэстные“ інтернаціональних справ майстри. З поправкою, щоправда, на інтелектуальні потреби замовників, так званої української еліти, - радіо „Шансон“, Ян Табачник і бородагі анекдоти про Вовочку у виконанні гаранта

ол, реє

Кучма посилає шукати „Кольчуги“ в Росію та Чехію

Президент України Кучма вважає, що для зняття сумнівів США щодо наявності „Кольчуг“ в Іраку треба провести перевірки в інших державах, де вироблялися чи продавалися подібні радары. „Ми зробили 76 „Кольчуг“. Це було ще за Радянських часів. Кілька „Кольчуг“ до Німеччини пішло, в Азербайджан, Білорусь, Грузію і Росію. Чотири в минулому році пішли до Китаю і раніше три - до Ефіопії. Ми прозвітували про всі“, - зазначив Кучма на прес-конференції у Києві.

„Я розумію, що американську сторону бентежить безпека польотів. Якщо це хвилює, то давайте звернемося до Росії і запитаємо: де всі „Кольчуги“? Давайте до Чехії звернемося: там „Тамару“ виробляли. Аналогічна техніка - розробка, напевно, наша. Чехословаччина робила цю „Кольчугу“, а називалася вона „Тамара“. Давайте запитаємо: де всі ці „Тамари“? Чи знайшли вони по парі?“, - чи то жартома, чи то серйозно додав він.

Кучма також зазначив, що Україна не порушувала домовленості зі США 2002 року щодо призупинення постачання зброї до Македонії: „Україна в 1999 році уклала угоду про військово-технічне співробітництво. Відмовитися нам? Платити неустойку? Коли прийшла

Кондоліза Райз із проханням призупинити постачання, бронетранспортери вже були погружені на машини і були на шляху до Македонії. Правда, затримали їх на деякий час. Але в Македонії було вирішено питання, що ці бронетранспортери стануть з протилежного боку конфлікту в ангарі. І жоден бронетранспортер не виходив з того часу з ангарів. І з того часу Україна нічого туди не постачала“, - оприлюднило слова президента інтернет-видання „Українська Правда“.

Візи у Польщу будуть безкоштовними

Візи на в'їзд до Польщі для громадян України будуть безкоштовними. Про це домовились Президенти України і Польщі Леонід Кучма та Олександр Квасневський під час лютневої зустрічі в Гуті на Івано-Франківщині. За словами Кучми, у свою чергу, Україна введе безвізовий режим для громадян Польщі. Як передало інтернет-видання „Кореспондент“, резидент України подякував польському колезі за таке рішення, назвавши його кроком доброї волі. Кучма назвав врегулювання візового режиму для громадян обох країн політичним питанням, яке було вирішене стратегічним партнером України - Польщею.

Чеські лікарні шукатимуть лікарів в Україні

Установа охорони здоров'я Чехії бракує кваліфікована робоча сила. Представник лікарні в районі Брунтал на півночі Моравії Карел Соукуп у зв'язку з цим заявив, що ведуться переговори про набір сімох лікарів та десяти медсестер з України. Їх пошуком займається спільна чесько-українська підприємницька палата. Двадцять українських ескулапів повинні приступити до роботи в Брунталі вже в березні. За словами представника палати, попит на українських лікарів та сестер є й у інших регіонах. Їх, утім, ще чекає підтвердження дипломів, атестація, екзамен з чеської та оформлення робочої візи, повідомила „МФ Днес“. Дефіцит робочої сили в лікарнях спричинений міграцією чеських лікарів на Захід. Так, лише в Брунталі загалом не вистачає 35 лікарів, ще 24 робочі місця є вільними в закладах охорони здоров'я Острави.

Перепис населення: в Україні мешкає 48,4 мільйона осіб

Українську мову назвали рідною 67,5% населення

За уточненими даними всеукраїнського перепису населення, проведеного в грудні 2001 року, в Україні мешкає 48,457 мільйонів осіб. Чисельність міського населення складає 32 млн. 574 тис. осіб, сільського - 15 млн. 878 тис. Співвідношення міського і сільського населення становить відповідно 67,2% і 32,8%. Порівняно з переписом 1989 року міське населення України зменшилося на 2 млн., сільського - на 1,2 млн. В Україні мешкає 26 млн. 16 тис. чи 53,7% жінок і 22 млн. 441 тис. чи 46,3% чоловіків. З 454 міст України п'ять мають більше мільйона жителів: у Києві чисельність населення складає більше 2,6 млн. осіб, у Харкові - 1,47 млн, у Дніпропетровську - 1,065 млн, Одесі - 1,029 млн, Донецьку - 1,016 млн. осіб. У 37 містах мешкає від 100 до 500 тис. осіб,

у 9 - більше 500 тис. жителів. Чисельність постійного населення України становить 48 млн. 241 тис. осіб. З них громадянами інших держав є 168 тис. осіб. На території України мешкають представники 130 національностей і народностей. Найбільшу групу складають українці (37,5417 млн чи 77,8%). 17,3% населення у країні є росіянами (8,3341 млн). Чисельність українців збільшилася на 0,3%, а їх питома вага - на 5,1%. Чисельність росіян скоротилася на 26,6%. Українську мову назвали рідною 67,5% населення України, російську - 29,6% жителів країни. Востаннє загальний перепис в Україні проводився в межах всесоюзного у 1989 році. За його даними, в Україні мешкало 51,45 млн. осіб.

Українці довіряють священникам і журналістам

Кожен четвертий українець повністю довіряє інформації, яку подають ЗМІ. Згідно з результатами опитування, проведеного Центром Разумкова з 27

січня по 3 лютого 2003 року в усіх регіонах України, 9,9% повністю довіряють українським ЗМІ, 9,3% довіряють ЗМІ Росії, і 6% - західним ЗМІ. Також 42,3% опитаних скоріше довіряють тому, що читають в українських газетах і бачать по телебаченню, аніж не довіряють.

Відсоток тих, хто схильний вірити російським ЗМІ складає 39,4%, і 26% - західним засобам масової інформації. Натомість 43,6% не довіряють інформації українських ЗМІ, 35,8% - російських ЗМІ, і 40,5 - західних. Взагалі ж українці найбільше довіряють церкві. Показник повної довіри складає 27,2%, і ще 30,1% схильні довіряти церкві. Відсоток тих, хто не вірить релігійним інститутам становить 32,2. Профспілки та громадські організації користуються довірою українців дещо меншою мірою - 25,6 і 29,3 відповідно. Найменше довіряють політичним партіям - баланс довіри-недовіри складає 16,7% і 74,2%.

рее

▣ Кравчук має те, що має

„У моїй книжці розповідається про те, що ми мали, що маємо, і чи можемо мати краще, адже заслуговуємо набагато більшого, ніж маємо“, - такими словами представив перший президент

Кравчук став письменником

незалежної України, народний депутат від СДПУ(о) Леонід Кравчук свою нову книгу „Маємо те, що маємо“. У Луцьку перед викладацькою і студентською аудиторією Волинського держуніверситету він зазначив, що метою книги є не пошук винних у минулих проблемах, але аналіз помилок для запобігання їм у майбутньому.

пор

Проти опозиції розповсюджують фальшиві листівки

Підготували: Рене КОЧІК, Олекса ЛІВІНСЬКИЙ

У п'яти західних областях України посередині лютого з'явилися так звані листи від імені лідера Блоку „Наша Україна“ Віктора Ющенка. Прес-служба блоку назвала ці листівки „фальшивкою“, яка спрямована на піддрив партнерства між опозиційними силами. На думку експертів, це - черговий зразок брудних технологій, які дедалі частіше з'являтимуться у наближенні президентських виборів у 2004 році. Текст „листівок“ подано як відкритий лист Ющенка до виборців. У ньому начебто лідер „Нашої України“ пояснює свої відносини з Тимошенко.

Псевдо-Ющенко зазначає, що своїм існуванням Тимошенко може стати йому на перешкоді у боротьбі за президентське крісло. „Діяльність Тимошенко вносить сум'яття і хаос у свідомість наших спільних прибічників. Сам факт її існування може завадити мені стати Президентом“, - ідеться у „листівці“. Псевдо-Ющенко іде далі й каже, що повторний арешт Тимошенко може вирішити цю проблему: „Зрештою, не так вже важливо, вкрала чи ні Юлія Тимошенко ті сотні мільйонів доларів, які інкримінує їй Генеральна прокуратура (будемо відверті - всі ми не без гріха). Важливо те, що повернувшись у Лук'янівський ізолятор, Тимошенко перестане бути проблемою, і навпаки, - стане частиною рішення“. Далі псевдо-Ющенко стверджує, що за нове подання проти Тимошенко „члени нашої фракції голосуватимуть, як підкаже кому совість“.

Лист витримано у мовному стилі Ющенка. В зовнішньому оформленні було використано логотип блоку та фото Ющенка. Листівки поширювалися у різний спосіб - і в поштові скриньки, і факсом, і електронною поштою. X

„Четвірка“ знову вимагає відставки Кучми

Політичні сили-члени „Нашої України“ оголосили про намір приєднатися до березневих акцій протесту опозиції. Раніше повідомлялося, що 1 березня КПУ, СПУ та БЮТ планують з'їзд депутатів-опозиціонерів органів представницької влади всіх рівнів. Ющенко таким чином приєднався до планів опозиційної „трійки“ (комуністи, соціалісти та Блок Юлії Тимошенко), яка вимагає відставки президента Леоніда Кучми. За словами Ющенка, „політична ситуація в Україні некерована“. Тому необ'єднання демократів може „вистелити широку і коротку дорогу для утворення кланової політичної моделі на багато років уперед“. Він вважає, що питання єдиного кандидата від опозиції буде „найсерйознішим іспитом за 11 років“ Української держави. Про березневі акції протесту читайте в наступному числі часопису „Пороги“.

С Ш А , Н ь ю - Й о р к

Літературний вечір Юрія Тарнавського Слово про автора - Василь Махно

У суботу, 25 січня, у приміщенні Наукового Товариства ім. Шевченка в Нью-Йорку, відбулася презентація найновіших видань відомого українсько-американського письменника Юрія Тарнавського.

Автор презентував другий том зібраних поезій „Їх немає“ (Родовід, Київ, 1999), вибрану прозу „Не знаю“ (Родовід, Київ, 2000), книжку поезій українського поета Володимира Цибулька в перекладі Юрія Тарнавського на англійську „Angels in a Pyramid“ (Piramida, Львів, 2000), та книжку перекладів його поезій на польську мову пера Тадея Карабовича „Oto jak zdrowie?“ (Prumat, Lublin, 2002).

Юрій Тарнавський - член-засновник Нью-Йоркської Групи та член організації американських авангардних письменників Fiction Collective і Спільноти Письменників України. За фахом він лінгвіст; дійсний член НТШ. Автор дев'ятнадцяти збірок поезій, семи драм і десяти книг прози. Він теж перекладач, есеїст і літературний критик. Пише українською та англійською

Юрій Тарнавський

Василь Махно

мовами.

Вступне слово виголосив поет Василь Махно, котрий, зокрема, сказав: „Творчість Юрія Тарнавського я б порівняв із мексиканським кактусом, який зацвітає екзотичним цвітом, а плоди його мають легкий присмак алкоголю.

Однак годилося б почати з цього дивовижного місця, яке називається Нью-Йорком, відтворити атмосферу кінця 50-тих і побачити групу „бунтівників“, що надалі іменуватимуться Нью-Йоркською

групою, серед яких Юрій Тарнавський був чи найбільшим прихильником радикальних змін в українській еміграційній літературі та українській літературі взагалі, тому не дивно, що група, а Тарнавський, зокрема, одразу опиняються у вирі важливих мистецьких рухів Америки та Європи. З одного боку - американська біт-культура, латиноамериканська поезія, проза „магічного“ реалізму, з іншого - європейські пошуки екзистенціалізму від Сартра і Камю. У Тарнавського, у структурі його художнього мислення і в тканині тексту (поезії, прозі чи драматургії) переплетені, наче у мозаїці, різні експериментаторські стилі і художні методи, які характерні для другої половини 20 століття.“

дар

 НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМ. ШЕВЧЕНКА
SHEVCHENKO SCIENTIFIC SOCIETY, INC.

У к р а ї н а - Ч е х і я

Колочавські діти відвідали Південну Чехію

Майже півтора десятка дітей від 12 до 15 років із села Колочава, що на Закарпатті, провели свої зимові канікули у Чеських Будейовицях. На десять днів їх запросила гімназія Яна Валеріана. Українських діточок, а це були напівсироти та малозабезпечені, привезла вчителька місцевої загальноосвітньої школи, керівник Музею Івана Ольбрахта Наталя Тумарець. Гості з України брали участь у різноманітних спортивних змаганнях, знайомилися з чеськими культурними традиціями та визначними місцями, відвідали Чеський Крумлов, а проживали у родинних своїх чеських однолітків. Поїздка стала можливою завдяки підтримці багатьох людей. Частину коштів виділив

Станіслав Аржевітін, який народився в Колочаві і нині керує київським банком, посольство Чехії в Україні надало безкоштовно юним колочавцям візи, місцева поліція швидко оформила документи. Але основну частку витрат взяла на себе приймаюча сторона. Професор гімназії та шеф місцевого турклубу Владімір Коян подбав про харчування та повернення назад задоволених дітлахів, які знайшли в Чехії чимало нових друзів. Та, за словами Наталі Тумарець, друзі попрощалися ненадовго: вже влітку цього року будейовицькі гімназисти відвідають улюблену всіма чехами на Закарпатті Колочава.

Наталя Тумарець

01

Зараз у Сербії живе коло 7 тисяч українців

Недавно опубліковано результати перепису населення з минулого року, а саме дані, що стосуються національного складу населення у Республіці Сербії без Косова і Метохії та без Чорногорії, в яких перепису не було.

У Сербії без Косова живе 7 з половиною мільйонів людей, що приблизно на 100 тисяч менше ніж 11 років тому. З цього числа понад 6 мільйонів 200 тисяч є сербами. Тобто понад 150 тисяч осіб більше. Тут але не розходить про природній демографічний результат, але про результат певного прибуття біженців з колишніх югославських республік та з Косова і Метохії. Аналізуючи перепис, помічається, що і чорногорців у Сербії стало менше на одну третю (біля 70 тисяч).

Найбільше, так би мовити, втрат зазнала національність „югослави“. На передостанньому переписі до неї зголосилося 312 тисяч осіб, а зараз, неповних 81 тисяч. Також і ті, котрі 11 років тому признавались до національності „мусульман“, зараз, у більшості, визначаються як „босняки“. Цікаво, що вдесь разів збільшилось число тих громадян, котрі за власним бажанням, не бажали називати свою національну приналежність.

Щодо інших національностей, національних меншин, які разом нараховують понад півтора мільйона, майже всюди реєстровано спад численості. Наприклад у македонської меншини у Сербії реєстровано спад на майже 50 відсотків, а у решти 10-15 відсотків.

Тільки роми, волохи, росіяни та українці реєструють збільшення. Українців зараз у Сербії офіційно реєстровано 5.354 осіб, що на чотириста більше порівняно з переписом у 1991 році. В українських колах вважається, що відносно мало, але суттєве збільшення не є результатом реального збільшення, але результатом покращення умов користання національними правами, що сприяють збереженню національної свідомості. За останніх 11 років оформлено громадську організацію Товариство „Просвіта“, декілька культурно-мистецьких та просвітніх товариств, у поодиноких школах у трьох містах на факультативних засадах розпочалося вивчення української мови з елементами національної культури, випуск україномовного часопису „Українське слово“, організовано Літні школи україністики „Просвіта“, транслюються україномовні передачі по Радіо і Телебаченні Новий Сад та по місцевому Радіо Вербас та ожила громадська діяльність. Все це сприяло частковому відновленню національного почуття. Всьому тому потрібно додати і позитивний відгук після створення незалежної України і її вихід на міжнародний рівень. Українські керівні кола і надалі вважають, що українців, нащадків тих, котрі 110 років тому приїхали на югославські простори зараз у Сербії живе коло 7 тисяч, а разом з новоприбулими українцями з такзваної „четвертої хвилі“ (негромадяни Сербії), рахується біля 10 тисяч українців.

інфо служба товариства „ПРОСВІТА“

Великобританія, Лондон

22 січня виповнилося 85 років з моменту проголошення Українською Центральною Радою державної незалежності Української Народної Республіки. Відзначаючи цю історичну подію Союз Українців у Великій Британії оголосив про виставку оригінальних документів, фотографій, матеріалів та кінохроніки періоду становлення української державності 1917-1921 рр., підготовлену творчою співпрацею Бібліотеки й архіву ім.Т.Шевченка Союзу Українців у Великій Британії з Музеєм історії міста Києва, Бібліотекою ім. О. Ольжича в Києві та Музеєм української визвольної боротьби ім.С.Бандери в Лондоні.

Виставка працювала у Центальному Домі СУБ (49 Linden Gardens, Notting Hill Gate, London W2 4HG) від 23 січня до 22 лютого 2003 року.

дар

РЕКОМЕНДАЦІЯ СКУ ДО ЧЛЕНСТВА В ООН КОМІТЕТОМ НЕДЕРЖАВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В ООН

17 січня 2003 року на сесії Комітету Недержавних Організацій в ООН було проголосовано за те, щоб рекомендувати СКУ до членства з дорадчим голосом в Економічній суспільній службі ООН (ЕКОСУС). В березні цього року ЕКОСУС матиме зустріч для формального прийняття СКУ як дорадника. ЕКОСУС є одним з п'яти головних членів ООН і займається справами інтернаціональної економічної політики та координує діяльність організацій в економічній, суспільній та екологічній сферах.

25 лютого 2003 року Генеральний Секретар СКУ Віктор Педенко планує відвідати Берлін, щоб перевірити стан організованої української громади в Німеччині. Оцінюється, що за роки незалежності, до Берліну прибуло близько 100 тисяч українців.

13-15 березня ц.р Президент СКУ Аскольд Лозинський планує відвідати українські громади в Югославії, 16-18 березня - в Боснії, а 19-21 березня - в Хорватії. Також, з 21 по 25 березня, Президент СКУ та Голова Світової Ради Суспільної Служби СКУ Оля Даниляк, відвідають Рим. За словами українського католицького владика Гліба Лончини, в Італії є 50 українських парафій. Під час свого перебування в Римі представники СКУ планують зустрітися з владикою Глібом Лончиною та послом України. Крім того, вони будуть старатися наві'язати контакт з як найбільшою кількістю українських громад в Італії.

ПРЕДСТАВЛЕННЯ РЕЗОЛЮЦІЇ ПРО ГОЛОДОМОР КАНАДІЙСЬКИМ СЕНАТОРОМ

Конгрес Українців Канади поінформував, що в лютому сенатор Рейнел Андрейчук представить пропозицію в Сенаті Канади, щоб Голодомор України 1932-33 років було визнано як геноцид та щоб було призначено в Канаді четверту суботу листопада (кожного року) днем пам'яті більше ніж 7 мільйонів жертв цієї трагедії. Президент КУК Євген Чолій підкреслив важливість ініціативи сенатора Андрейчука та запропонував, щоб подібні визнання були зроблені в інших країнах.

► Чим вам може допомогти консульський відділ Посольства України в Чеській Республіці

Одним з основних завдань консульських установ України є захист прав та інтересів України, юридичних осіб і громадян України, а також відновлення порушених прав.

Здійснення захисту прав та інтересів України, її юридичних осіб та громадян за кордоном покладено на консула.

Необхідно пам'ятати, що під час перебування за кордоном кожний громадянин України зобов'язаний виконувати положення законодавства країни перебування.

Якщо з Вами трапився інцидент, намагайтеся терміново інформувати консула України.

Якщо Вас заарештували, Ви маєте право звернутися до органів поліції з вимогою повідомити про арешт консула України, який вживає заходів, щоб відносно громадян України, заарештованих, ув'язнених, затриманих за підозрою у вчиненні злочину чи підданих іншим заходам судового або адміністративного впливу, взятих під варту, було дотримано у повному обсязі положення законодавства держави перебування та щоб їх утримували в умовах, які відповідають вимогам гігієни та санітарії.

На прохання громадянина консул може також зв'язатися з його родиною.

У разі смерті громадянина України за кордоном, Посольство повідомить про це рідних померлого та надасть їм сприяння в поверненні труни з тілом на батьківщину. Витрати, пов'язані з цим, має взяти на себе родина померлого або сторона, що запросила українського громадянина за кордон. Консульська установа сприятиме в оформленні всіх необхідних супровідних документів та виконання необхідних формальностей.

Консульська установа також уповноважена виконувати реєстрацію актів громадянського стану, займається видачею паспортів (громадянам, які перебувають на постійному консульському обліку) та свідоцтв на

повернення в Україну, оформленням віз іноземцям для в'їзду в Україну тощо.

УВАГА! Консульські посадові особи не можуть виконувати обов'язки адвокатів, юридичних консультантів, туристичних агентів, перекладачів тощо, не мають можливості видавати гроші в борг, сплачувати готельні та інші рахунки, і у разі недотримання законів країни перебування консул не вправі звільнити Вас від відповідальності. Слід пам'ятати, що консул не уповноважений надавати послуги щодо Вашого працевлаштування, отримання дозволу на проживання чи іноземного громадянства. Проте він порадить Вам, яким чином та де можна отримати допомогу з цих та інших питань.

Відповідно до чинного законодавства України, інформація, яку Ви надаєте Посольству, є конфіденційною. Посольство може її оприлюднити тільки за Вашої згоди і тільки особам, яким Ви дали на це повноваження.

► Порядок звернення громадян України до консульських установ України за кордоном по допомогу

Кожний громадянин України, який перебуває за кордоном, може звернутися до консульської установи України по допомогу. Це можна зробити таким чином:

- зателефонувати до консула особисто або до будь-якого співробітника консульської установи України, чи передати інформацію через третю особу, гуманітарну організацію;
- особисто прийти на консульський прийом;
- звернутися факсом чи поштою. У зверненні має бути зазначено прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання громадянина, контактний телефон (факс), громадянство та викладено, по можливості детально, суть проблеми. Зазначене звернення повинно бути підписано заявником із зазначенням дати;
- направити своє звернення

електронним зв'язком на адресу консульства;

- звернутись до будь-якої офіційної установи або ж до неурядової правозахисної організації з проханням передати відповідну інформацію консулу України.

► Рекомендації консульського відділу Посольства України у Чеській Республіці

Під час підготовки до виїзду за кордон радимо вивчити наявні відомості щодо країни, в яку плануєте їхати, умови перебування в ній, її законодавство.

При виїзді за кордон бажано взяти з собою також копію внутрішнього паспорту, що в разі Вашого звернення до консула з приводу втрати закордонного паспорта значно прискорить оформлення необхідних документів для повернення в Україну.

Після прибуття до місця Вашого перебування за кордоном, зареєструйтесь в консульському відділі Посольства.

Відповідно до чинного українського законодавства, громадяни України, які перебувають до іншої держави на постійне проживання, мають стати на облік у консульській установі України. Для інших громадян, які планують провести за межами України більше ніж три місяці, постановка на тимчасовий консульський облік (реєстрація) є бажаною. Це допоможе консулу:

- знайти Вас у випадку, якщо Вас терміново будуть розшукувати члени Вашої сім'ї в Україні, передати Вам будь-яке повідомлення тощо;
- допомогти Вам у випадку надзвичайних подій в країні перебування (землетрус, пожежа тощо);
- значно спростити процедуру видачі Вам, в разі необхідності, документів на повернення в Україну.

У випадку погроз на Вашу адресу чи виникнення інших подібних ситуацій повідомляйте, що в разі Вашого неповернення у певні строки чи зникнення, про це стане негайно відомо

Вашим родичам, знайомим або консульському співробітнику дипломатичного представництва України, де Ви зареєструвались.

В разі затримання чи обмеження Вашої свободи у будь-якій формі вимагайте невідкладної зустрічі з консулом України.

ЗВЕРТАЄМО ВАШУ УВАГУ! Злочин проти Вас легше попереджати, ніж виправляти.

Якщо Вам пропонують „привабливу“ роботу за кордоном, Ви можете стати об'єктом уваги злочинців, які займаються торгівлею людьми. Відсутність знань про країну, умови перебування та працевлаштування в ній не повинна спонукати Вас довіряти свою долю сумнівним посередницьким структурам, які заробляють на „перепродажу“ робочої сили закордонним замовникам.

Пам'ятайте, якщо Ви оформили туристичну візу для в'їзду в Чеську Республіку, то це передбачає саме туристичний характер Вашої поїздки. Така категорія візи не дає Вам право на працевлаштування в країні!

► Інформація для іноземців, які народилися на території України

За ініціативою Міністерства закордонних справ України Кабінетом Міністрів України 9 серпня 2001 р. прийнято постанову № 1003 „Про внесення змін до Правил оформлення візових документів для в'їзду в Україну“, якою суттєво спрощується порядок в'їзду в Україну осіб українського походження (народжених на території України).

До „Правил оформлення візових документів для в'їзду в Україну“, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 20 лютого 1999 р. № 227, внесено такі зміни:

Іноземці українського походження (народжені на території України) мають право на оформлення багаторазової (терміном на 5 років) візи для в'їзду в Україну на підставі свідоцтва про народження.

✕

28 січня у Міністерстві закордонних справ Чеської Республіки відбулась церемонія обміну Ратифікаційними Грамотами до Договору між Україною та Чеською Республікою про соціальне забезпечення.

З української сторони Протокол про обмін Ратифікаційними Грамотами підписав Надзвичайний і Повноважний Посол України у ЧР Сергій Устич, з чеської - Державний секретар з європейських питань, Перший заступник Міністра

закордонних справ Ян Когоут. Відповідно до Протоколу, Договір, підписаний 4 липня 2001 року і ратифікований у 2002 році парламентами обох країн, набуде чинності в квітні цього року.

Україна стала першою державою колишнього СРСР, яка підписала з Чеською Республікою такий всеохоплюючий документ із соціальних питань. Зокрема, після набуття ним чинності, для громадян України та Чехії, які підпадають під дію Договору, значно простіше вирішуватимуться питання пенсійного забезпечення, надання допомоги по безробіттю, сім'ям з дітьми тощо.

Виступаючи на церемонії обміну Ратифікаційними Грамотами, Посол України Сергій Устич наголосив, що Договір, який є результатом кількарічної роботи фахівців міністерств праці та дипломатів обох країн, стане ще одним кроком уперед на шляху поглиблення взаємодії України та Чеської Республіки в рамках єдиної Європи.

17 лютого у Міністерстві сільського господарства Чеської Республіки відбулось підписання Меморандуму про співробітництво в реалізації українсько-чеського проекту вирощування і переробки ріпаку в Україні. Документ підписали Міністр аграрної політики України Сергій Раижук та Міністр сільського господарства ЧР Ярослав Палас. У церемонії взяли участь: Надзвичайний і Повноважний Посол України у Чеській Республіці Сергій Устич, Голова правління НВО „Укрріпак“ Василь Ковальський, інші офіційні особи.

У ході візиту до Чехії українська делегація побувала на підприємстві „Агротек“, яке спеціалізується на вирощуванні ріпаку, а також на фірмі „Міло-Оломоуц“, де з цієї сировини за спеціальною технологією виробляють біопаливо, яке повністю відповідає сучасним екологічним вимогам.

У даний час в Україні розробляється спеціальна програма „Ріпак-Біодизель“, яка передбачатиме конкретні шляхи реалізації спільного українсько-чеського проекту.

Фебіофест 2003

Міжнародне свято кіно

Підготувала: Ленка КНАП

В січні та лютому цього року в Чехії та Словаччині проходив Десятий Міжнародний кінофестиваль „Фебіофест“. Свято кіно розпочалося урочистим відкриттям 23 січня в Празі. Окрім чеської столиці фестиваль також завітав до Брно, Острави, Братислави, Кошиц та інших міст Чеської та Словацької республік. Окрім великого вибору класичних та нових документальних та художніх стрічок світового кінематографу, відвідувачі Празької частини фестивалю мали нагоду переглянути один з 12 повнометражних та короткометражних фільмів представлених в українській секції. Цього року в українській репрезентації не баркували такі відомі імена як Михайло Ілленко, Кіра Муратова та Роман Балаян. І хоч певні уривки стрічок визнаних та розрекламованих „гуру“ українського кіномистецтва можливо дещо розчарували критичного та вибагливого глядача, загальне враження від перегляду українських

фільмів залишилося добре. В українській секції були також представлені твори молодих та талановитих режисерів, які стали приємною несподіванкою не тільки для українського глядача. Особливо хочеться відмітити короткометражний фільм „Йшов трамвай № 9“ українського режисера, лауреата МКФ Молодість Степана Ковалю. Восьмий зал Слов'янського дому, в якому в доречі проходила більшість фільмів зі Східної Європи, був заповнений до останнього місця. Весела 10-ти хвилинна анімована стрічка про український громадський транспорт зарядила чудовим настроєм біля 120 глядачів, які із задоволенням насолоджувалися добрим гумором та мистецтвом українського анімаційного кіно.

На 53-му міжнародному берлінському кінофестивалі „дев'ятий трамвай“ був оцінений не тільки глядацькими симпатіями, але й нагородою „Срібний ведмідь“ у категорії короткометражних фільмів.

Балаян Роман (15.04.1941), Режисер, сценарист, продюсер.

Народився - с. Неркін-Оратаг, Нагірно-Карабахська автономна обл. 1959 - 1961 - Актор драмтеатру ім. М. Горького, м. Степанакерт (Азербайджан). 1969 - Закінчив КДІТМ (кінофакультет). Майстерня Т. Левчука.

Фільмографія:

1973 **Ефект Ромашкіна** - режисер, 1975 **Каштанка** - режисер, 1977 **Відлюдько** - сценарист, режисер, 1982 **Польоти уві сні та наяву** - режисер, 1983 **Поцілунок** - сценарист, режисер, 1986 **Оберігай мене, мій талісман** - режисер, 1998 **Два місяці, три сонця** - режисер

Муратова Кіра (05.11.1934), Режисер, сценарист, актриса.

Народилася - м. Сороки (Молдова). 1959 - Закінчила ВДІК (режисерський факультет). Майстерня С. Герасимова і Т.Макарової.

Фільмографія:

1964 **Наш чесний хліб** - режисер, 1967 **Короткі зустрічі** - сценарист, режисер, актор, 1969 **Небезпечні гастролі** - актор, 1971 **Довгі проводи** - режисер, 1983 **Серед сірого каміння** - сценарист, режисер, 1987 **Зміна долі** - сценарист, режисер, 1989 **Астенічний синдром** - сценарист, режисер, 1992 **Чутливий міліціонер** - сценарист, режисер, 1993 **Сторонній (Жираф)** - актор, 1997 **Три історії** - сценарист, режисер, 2001 **Другорядні люди** - режисер, 2002 **Чеховські мотиви** - сценарист, режисер

Ілленко Михайло (29.06.1947), Режисер, сценарист.

Народився - м. Москва. 1970 - Закінчив ВДІК (режисерський факультет). Майстерня М. Ромма. З 1997 - АРТ-директор кінофестивалю „Відкрита ніч“. З 2000 - Декан кінофакультету КДІТМ.

Фільмографія:

1970 **Білий птах з чорною ознакою** - актор, 1983 **Миргород та його мешканці** - режисер, 1985 **Кожний мисливець бажає знати...** - сценарист, режисер, 1988 **Дама з папугою** - сценарист, 1993 **Очікуючи вантаж на рейді Фучжоу біля пагоди** - сценарист, режисер, 1997 **Сьомий маршрут** - сценарист, режисер

ЯК ПРАЦЮЄ МЕХАНІЗМ ЧЕСНОСТІ?

Ростислав СЕМКІВ, Дзеркало тижня

6 та 7 лютого в Києво-Могилянській Академії відбувався семінар „Захист авторського права в літературі і музиці“, організований Чільною українською молодіжною мистецькою агенцією (ЧУММА) за сприяння програми малих проєктів Посольства Королівства Нідерландів. Слоган семінару вразив істинно буржуазною конкретністю: на плакатах і папочках під схематизованим чоловічком, що притискав руку до серця, стояло одне коротке слово - „Моє“.

Радянська епоха проблему авторського права фактично ігнорувала. Словосполучення інтелектуальна власність викликала підозру обома своїми частинами: інтелігент, носій інтелекту, ніколи не був у пошани через свою потенційну небезпеку для системи, а власність... з цим атрибутом капіталізму війна велася на всіх рівнях. Тому ніхто нічого особливо не охороняв. Не те щоб авторського права не існувало взагалі - просто оминати його не було проблемою. Прецедентів захисту інтелектуальної власності не існувало. З цієї точки зору, Союз, допускаючи таке інтелектуальне каперство, чимось нагадував стару Британську імперію - були тут і свої Дрейки, і свої Морґани. Проєкт агенції ЧУММА виник, вочевидь, з усвідомлення парадоксальності сучасної української ситуації: ми вже, загалом, знаємо, що свої авторські права слід захищати, а чужі - купувати; бракує бажання займатися такими „другорядними“ питаннями, а ще більше бракує людей, які знають як все це робити.

Перша ж лекція семінару, прочитана Христиною Маців, що представляла канадсько-українську юридичну компанію „Кравець-Левенець“, стосувалася якраз загальних положень авторського права. Схематично все виглядає дуже просто: якщо хтось щось створив (навіть снігову бабу чи настінне графіті), то цей об'єкт вважається авторським твором і охороняється відповідними законами не лише за життя автора, а ще років 70 після його смерті. Це означає, що ніхто, крім самого автора чи його мистецького агента, не може показувати створене графіті за

гроші, наживаючись на інтелекті, інвестованому автором у його твір. Отже, у всього витореного є правовласник і перш ніж приступити до відтворення, потрібно запитати на це дозволу і, відповідно, заплатити якусь суму за експлуатацію частки чужого розуму. Пані доповідачка особливий наголос робила на всюдиприсутності права: охороняється буквально все - і це дає змогу авторам, раз написавши популярні роман чи пісню, безбідно існувати на відсотки від їх тиражів. Кожен куплений „Гаррі Поттер“ приносить свій авторці та компанії-правовласнику зайву гривню-другу. З компакт-дисками складніше: навіть цієї гривні-другої від місцевого покупця ні Мадонна, ні Іглесіас не мають.

Орест Бакайчук зі Львова представляв першу в Україні літературну агенцію

„Піраміда“, котра володіє правами на видання творів Юрія Винничука. Це успішний бізнес - скажімо, сумарний наклад однієї з найкращих Винничукових книг „Легенди Львова“ сягнув уже 20 тис. примірників. Власне, довкола практики літературних агенцій розгорнулася найбільш показова для даного семінару дискусія. Автори цілком резонно переживають, що певна установа елементарно обдурить їх, дешево купивши права на їхні тексти, а потім розгорнувши ними прибуткову торгівлю. Прихильники

агентурних форм дотримання чесності пояснювали, що подібний продаж своєї інтелектуальної власності посередникам є, навпаки, доволі вигідним: автор продає все - права на друковані та електронні видання, покет-буки та комікси, навіть права на випуск футболки з першими рядками його вірша, - а потім забуває про всі ці проблеми і лиш отримує відсотки. Як краще продати створене - то вже клопіт агенції. Звісно, є й незручності: якщо навіть найближчий родич автора захоче перевидати його книжку (чи пісню) для продажу, автор не зможе йому цього дозволити - брату і свату доведеться мати справу виключно з агенцією. Крім цього, несподіванки автору не загрожують - треба лише добре читати договір, який тебе переконають підписати, - тоді потім не доведеться сумувати, що хтось безконтрольно експлуатує придуманого тобою коника-стрибунця. Врешті, підписуючи авторський договір можна проконсультуватись у фахового юриста!

Друга цікава розмова була саме з юристом. В Україні існує державна установа, яка займається наглядом за дотриманням авторського права, - Українська агенція авторських та суміжних прав (УААСП). Саме там можна отримати консультацію і зрозуміти, що вам пропонують продати і скільки реально ви з цього матимете. Крім цього, автор може свій твір зареєструвати - внести у спеціальний фонд УААСП, як складають цінності на збереження в банку. Якщо пізніше хтось розтиражує придуману вами пісеньку на піратських CD - ви зможете подати на кривдника судовий позов, а зареєстрований в УААСП твір стане доказом у цій боротьбі за чесність. Наступного дня повинен був відбутися „круглий стіл“, де обговорювалися б претензії власників арт-кав'ярні „Остання барикада“ до однойменної програми на „1 + 1“. Можливо, в недалекому майбутньому на нас чекає новий виток цього скандалу. В будь-якому випадку справжня боротьба за права в нашій країні лише починається. **X**

Український фільм про легендарного генерала УПА Романа Шухевича лише мало відомий широкій аудиторії, адже через економічну кризу в державі українське кіно переживає важкі часи. Коштів на екранізацію чималої кількості чудових сценаріїв та прекрасних режисерських задумів очевидно бракує. Фінансова криза торкається і рекламування вже готової української продукції, яка потребує кошти для конкурування великій хвилі доступного, дешевого та досить часто не зовсім якісного кінопродукту з Росії та Заходу. Саме тому у цьому номері було вирішено хочаб частково виправити сучасну ситуацію та ознайомити наших читачів з фільмом режисера Леся Янчука та сценаріста Василя Портяка „Нескорений“.

Нескорений духом генерал

Фільм Реалізація спільного проекту Українського конгресового комітету Америки, Національної кіностудії ім. О.Довженка, та Міністерства культури України розпорчалася ще в 1997 році. Зйомки проходили наприкінці 1999 та напочатку 2000 років а перший показ відбувся восени 2000 року в Нью-Йорку. Потім прем'єри фільму поступово пройшли в Києві, Львові, Івано-Франківську, Рівному та інших міста переважно на західній Україні.

Реалізація задуму та подолання бюрократичної байдужості українських чиновників, від яких залежали дозволи на

проведення зйомок коштувала творчому колективу неабияких зусиль. Загальний бюджет кінострічки склав майже два мільйони гривень. Фінансову допомогу було отримано від Українського конгресового комітету Америки а неостаннє місце у сприянні зйомкам зіграла Іванофранківська облдержадміністрація та міська рада, оскільки знімали фільм переважно в Івано-Франківській області, а лише епізодами у Львові та навіть Одесі.

Головну роль у фільмі зіграв Григорій Гладій, дуже схожий на Шухевича український актор, який вже понад десять

років живе в Канаді та працює у французькому театрі. Гладію вдалося створити романтичний образ безстрашного воїна-підпільника настільки реалістично, що у глядачів може скластися враження, актор на екрані не грає, а буквально живе роллю.

У фільмі також грали Вікторія Малекторович, Світлана Ватаманюк, Дмитро Миргородський, Сергій Романюк, Віктор Степанов, Володимир Горянський, Георгій Морозюк та інші талановиті українські актори.

Необійшовся без скандалів показ „Нескореного“ в російській столиці, де

Мужньої статури чоловік з проникливими задуманими очима та міцно стиснутими суворими устами стоїть серед загадкової тиші непередбачуваного лісу. Далеким відлунням прогрімла Друга світова війна. Йде 1950 рік. Проте на Західній Україні ще продовжують боротьбу за національне визволення, проти більшовицького режиму, переховуючись у лісах та горах, вояки Української Повстанської Армії під проводом легендарного генерал-хорунжого, нескореного духом Романа Шухевича (Тараса Чупринки).“

**Оксана САЙКО
Львівська суспільно-релігійна
газета „АРКА“**

фільм був представлений на XXIII Московському міжнародному кінофестивалі. В червні 2001 року російська кореспондентка радіо „Свобода“ досить різко виразила своє незадоволення „апологетикою персонажа в нацистській формі“ та разом з ведучим програми „День пам'яті та скорботи“ вимагала офіційної реакції від членів журі на те, що в річницю Великої вітчизняної війни на московському фестивалі був показаний фільм про „вбивцю тисячі мирних жителів“.

Але, на відміну від фільму „Молитва за Мазепу“, який в Росії взагалі не рекомендували показувати, московичі таки змогли з великим здивуванням переглянути фільм, який суттєво

Шухевич

відрізнявся від того, що їм розповідали на уроках історії. Адже режисер та сценарист „Нескореного“ дуже ретельно збирали інформацію про Романа Шухевича, мали нагоду студіювати унікальні архівні документи, спілкувалися з очевидцями та людьми, які генерала УПА особисто знали. Саме тому головним завданням знімальної групи було очистити Шухевича та керовану ним армію від радянської ідеологічної скверни.

Нескорений є першим кольоровим фільмом режисера. Але автор не тільки надав кольору, але і зробив стрічку дуже реалістичною, повною жорстоких,

„кривавих“ епізодів для того, щоб „донести до глядача емоційну температуру“ тих часів, тим більше, що бюджет фільму дозволив не обмежуватися зйомками всередині приміщення.

О.Янчук намагався не тільки передати внутрішні переживання Шухевича, але також якомога об'єктивніше показати події під час відновлення української державності в 1941 році, боротьби з радянськими та німецькими військами в карпатських лісах та переховування від НКВС у післявоєнний період. Навіть любовна сцена, яка досить логічно би вліталася у фінальний епізод прощання Шухевича і зв'язкової Галини перед тим, як головного героя вбивають - була за словами режисера навмисно не зроблена для того, щоб не вигадувати історію та „зберегти відчуття якогось таємного зв'язку між чоловіком і жінкою“.

Звичайно, „Нескорений“, як і більшість сюжетів української історії, немає занадто щасливого закінчення. Але відсутність „гепі-енду“ не робить стрічку песимістичною, а скоріше причаровує справжнім патріотизмом та самопожертвою одного із провідних акторів українського національного руху в ім'я незалежності держави та волі народу.

„Головне - щоб глядач відчув усе, що насправді відбувалось в нашій історії.“

Режисер Олесь Янчук в інтерв'ю з кореспондентом газети „Рівно вечірне“

Книга поезій Наталії Бельченко як ляпас суспільному несмаку

У київському видавництві „Візант“ в серії „Бібліотека журналу „Візантійський ангел“ наприкінці 2002-го року побачила світ третя поетична книга Наталії БЕЛЬЧЕНКО „Кишеня імен“.

Вірші Н.БЕЛЬЧЕНКО виходили в багатьох вітчизняних журналах і збірках, однак саме в „Кишені імен“ вміщені не тільки оригінальні тексти, але

і кілька перекладів на німецьку та французьку мови. Ці та інші твори поетеси, створені ще в середині 90-х років, були опубліковані в літературній періодиці Німеччини, Швейцарії, Австрії, Франції. Саме завдяки цьому Н.БЕЛЬЧЕНКО в 2000-му році отримала стипендію відомого європейського видавця Хуберта Бурди (Німеччина), встановлену ним „для молодих східноєвропейських ліриків“.

І начебто для того, аби врівноважити цей вихід за межі якихось країн, розділи книги названі іменами двох київських вулиць-„близнюків“: „Верхній Вал“ і „Нижній Вал“.

Поет, музикант і кінорежисер Юрій ЗМОРОВИЧ схарактеризував книгу віршів „Кишеня імен“ як „ляпас суспільному несмаку“. Вірші Н.БЕЛЬЧЕНКО предметні й відчутні, але дуже далекі від тих зразків, які традиційно вважаються жіночою поезією, чи є це її манірно-витонченою, чи феміністською іпостасями. Тексти поетеси, при всій їх широті, не прості, і часом здаються навмисно герметичними та ускладненими. „Є в „Кишені імен“ щось первозданне, „долітературне“,“ - зазначає поет. Таке враження, що ці вірші написані дитиною, яка великі й малі світові імена та поняття дістає з словника життя так, як чарівник - коштовності зі своєї кишені.

Василь ГРИГОРЕНКО, УНІАН

Сніданок пітекантропів по буковинськи

Нещодавно в Чернівцях, копаючи криницю в обійсті місцевих жителів, робітники знайшли скам'янілі рештки невідомої істоти. За оцінками фахівців, вони належать доісторичному ссавцеві, який жив на цій території понад 350 тисяч років тому, ще раніше за мамонтів. Це перша подібна знахідка на території Буковини. За коментарями працівників Буковинського центру археологічних досліджень, глибина, на якій знайшли невідомі за формою кістки, відповідає часовому відрізьку, коли в людини щойно вирівнявся хребет і вона навчилася користуватись вогнем, але ще не вміла розмовляти. На кістках помітні сліди від ударів гострим предметом, тож вчені припускають, що таким чином „людина прямоходяча“, або пітекантроп, готувала собі трапезу, оббиваючи м'ясо з кісток. Цікаво також те, що на кістках є сліди від укусів гострими і досить тонкими зубами, можливо, те що не доїв прадавній буковинець, потрапило до пащі прадавньої гієни або крокодила. В будь-якому випадку і кістки, і ґрунт, у якому вони були знайдені, потребує досліджень.

Наталія ЖИТАРЮК, Чернівці, День

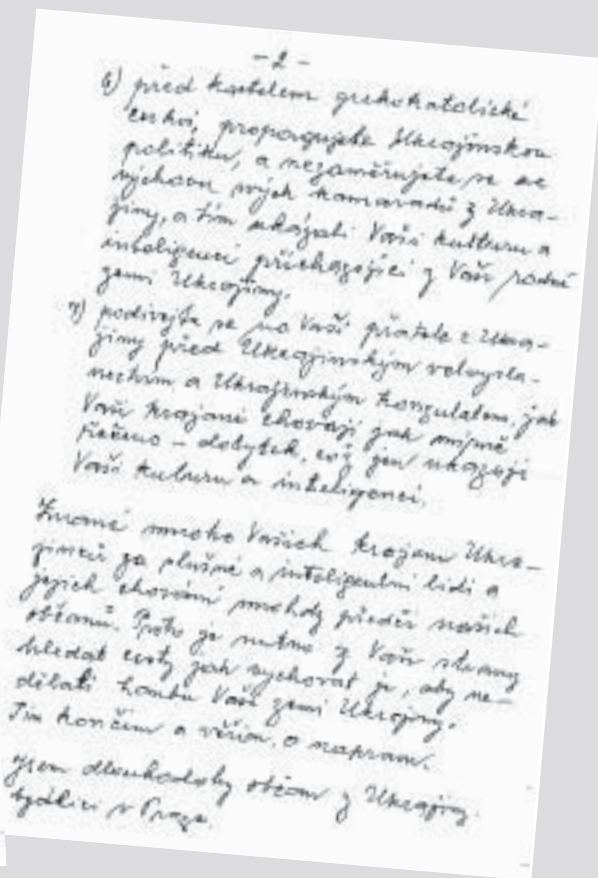
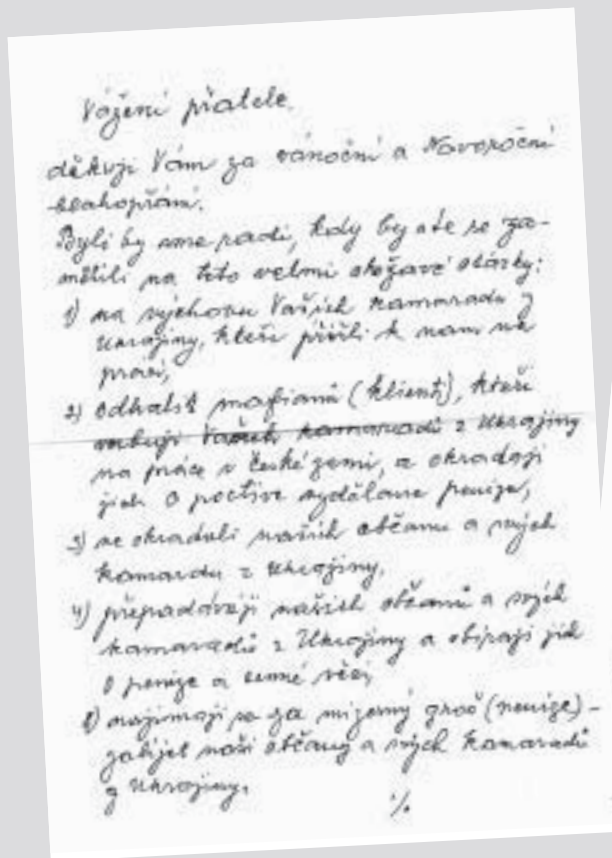
Шановні читачі,

Нашому часопису дісталось великої честі. В останньому обіжнику, який щомісяця розсилає Світовий Конгрес Українців, було нашу роботу оцінено слідуючим способом:

УКРАЇНСЬКІ ПУБЛІКАЦІЇ В ЧЕСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ
Українська ініціатива в Чеській Республіці, нова складова організація SKU, видає кварталне періодичне видання під назвою „Пороги“. Це видання охоплює зокрема новини з України та діяспори в багатьох аспектах: політичних, культурних, освітніх і т.п. Цей кварталник є

професійним виданням як з точки зору змісту, так і зовнішнього вигляду з багатьма фотографіями та малюнками. Ми звертаємося до наших громад ознайомитися з цим виданням, зв'язавшись за адресою: „Пороги“, M?nesova 10, 120 00 Praha 2, uicr-porohy@quick.cz; тел./факс: 420-2222-544-76.

Надходять до нас не тільки хвали і подяки, але так само критика, поради та аноніми. Пропонуємо нашим читачам лист, який ми нещодавно отримали. Публікуємо його в оригіналі - „чеською“ мовою, оскільки український переклад, напевно, не зміг би передати його соковитість та оригінальність.

Vážení přátele,
Děkuji Vám za vánoční a Novoroční blahopřání.

Byli by sme radi, kdy by ste se zaměřili na tyto velmi ohežavé otázky:

- 1) na výchovu Vašich kamaradu z Ukrajiny, kteří přišli k nám napráci,
- 2) odhalit mafianů (klienti), kteří verbují Vašich kamaradů z Ukrajiny na práce české zemi, a okradají jich o poctive vydělane peníze,
- 3) ne okradali našich občanů a svých kamaradu z Ukrajiny,
- 4) přepadávají našich občanů a svých kamaradu z Ukrajiny a obírají jich o peníze a cenné věci,
- 5) najimají se za mizerný groš (peníze) - zabíjet naši občanů a svých kamaradů z Ukrajiny,
- 6) před kostelem grekokatolické cerkvi, propagujete Ukrajinskou

politiku, a nezaměřujete se na výchovu svých kamaradů z Ukrajiny, a tím ukázali Vaši kulturu a inteligenci přichazející z Vaši rodné zemi Ukrajiny,

- 7) podívejte se na Vaši přátele z Ukrajiny před ukrajinským velvyslanectvím a Ukrajinským konzulatem, jak Vaši krajané chovají jak mírně řečeno - dobytek, což jen ukazují Vaši kulturu a inteligenci.

Znamé mnoho Vašich krajanů Ukrajinců za slušné a inteligentní lidi a jejich chování mnohdy předčí našich občanů. Proto je nutno z Vaši strany hledat cesty jak vychovat je, aby nedělali hanbu Vaši zemi Ukrajiny. Tim končím a věřím, o naprávu.

Jsem dlouhodoby občan z Ukrajiny. bydlící v Praze.